



Ocena gospodarskih gibanj v letu 1997 in možnosti razvoja v letu 1998

Jesensko poročilo 1997

KAZALO

PREDGOVOR

- 1. UVOD IN POVZETEK** - Ocena leta 1997 in možnosti razvoja v letu 1998
- 2. MEDNARODNO EKONOMSKI OKOLJE** - Visoke stopnje gospodarske rasti zaradi krepitve svetovne trgovine in ugodnih monetarnih pogojev
- 3. PROIZVODNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA** - Gospodarska rast letos le nekoliko višja kot lani, v letu 1998 obeti za okrepitev na 3.5- do 4-odstotno rast
- 4. IZDATKOVNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA** - Glavni vzvod gospodarske rasti v letu 1997 je tuje povpraševanje, podobni obeti tudi za leto 1998
- 5. IZVOZNA KONKURENČNOST, EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO IN OCENA DEŽELNEGA TVEGANJA**
 - 5.1. IZVOZNA KONKURENČNOST** - Po lanskem izboljšanju se letos izvozna konkurenčnost ohranja na enaki ravni, podobni obeti tudi za prihodnje leto
 - 5.2. IZVOZNO-UVOZNI TOKOVI IN PLAČILNA BILANCA** - Visoke realne stopnje rasti izvoza in uvoza blaga, nekoliko večji trgovinski primanjkljaj, manjši presežek v menjavi storitev in rahel plačilno bilančni primanjkljaj v letu 1997
 - 5.3. NEPOSREDNE IN PORTFOLIO TUJE INVESTICIJE** - Nadaljnja rast neposrednih tujih investicij v Sloveniji, naše investicije v tujini pa še vedno skromne
 - 5.4. OCENA DEŽELNEGA TVEGANJA** - Slabša ocena deželnega tveganja in ponovno prvo mesto med tranzicijskimi državami
- 6. INVESTICIJE** - V letu 1997 nadaljnje umirjanje dinamike rasti investicij in še vedno pomembna vloga investicij v infrastrukturo

7. JAVNE FINANCE - Proračunski primanjkljaj v letu 1997 bo presegel 1% bruto domačega proizvoda; za zmanjšanje primanjkljaja v letu 1998 potrebni varčevalni ukrepi države, novi davčni viri in dodatnih prihodki od prodaje državnega premoženja

8. ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Nadaljnja stagnacija skupne zaposlenosti ob nekoliko manjšem zmanjševanju zaposlenosti v industriji; tudi letos velika razlika med mednarodno primerljivo in registrirano stopnjo brezposelnosti

9. PLAČE- Dohodkovna politika letos uspešna; zaostajanje rasti povprečne bruto plače na zaposlenega za rastjo produktivnosti predvideno tudi v letu 1998

10. CENE - Povprečna letna inflacija letos na ravni okoli 9%; v letu 1998 prehod na nov način merjenja inflacije in rahlo zmanjšanje stopnje ob nadaljnjem odpravljanju cenovnih nesorazmerij

11. DENAR IN LIKVIDNOST - Kljub zmanjševanju so obrestne mere za posojila še vedno sorazmerno visoke; likvidnostne težave gospodarstva večje kot lani

GLAVNI UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA

PREDGOVOR

Jesensko poročilo prinaša oceno in prikaz gospodarskih gibanj in dejavnikov rasti v letu 1997 in možnosti gospodarskega razvoja v prihodnjem letu. Poročilo že vrsto let pripravlja in izdaja Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju ZMAR) kot samostojno publikacijo v slovenskem in angleškem jeziku. Vlada R Slovenije poročilo obravnava in sprejema kot eno od strokovnih podlag za pripravo proračunskega memoranduma in proračuna.

Poročilo je zasnovano na podatkih informacijskih služb (predvsem SURS, BS, APP), ekspertnih mnenj drugih (tujih in domačih) inštitutov in na novih ocenah nacionalnih računov za leti 1997 in 1998, ki smo jih na ZMAR izdelali v oktobru. "Tranzicijske" težave statističnega spremljanja gospodarskih gibanj zaradi prilagajanja mednarodnim statističnim standardom so se v drugi polovici leta 1997 na nekaterih področjih že nekoliko zmanjšale, saj vsaj pri objavah začasnih podatkov ne prihaja več do večjih zamud (npr. pri objavah gibanja industrijske proizvodnje, zaposlenosti in plač). Večina vsebinskih problemov, s katerimi smo se tudi v preteklih letih soočali na področju spremljanja industrijske proizvodnje (problem vključevanja kvalitativnih sprememb), gradbeništva (pomanjkljiv zajem privatnega sektorja) in investicijske aktivnosti (neustreznost indikatorja izplačil za investicije), pa je še vedno močno prisotna.

1. UVOD IN POVZETEK - Ocena leta 1997 in možnosti razvoja v letu 1998

Za gospodarski razvoj Slovenije v letu 1997 je značilno **prepletanje vplivov domačih recesijskih in tujih konjunktornih tendenc**. Povečanje dinamike gospodarske rasti v svetu oz. pri najpomembnejših evropskih trgovinskih partnericah je omogočilo letošnjo nekaj več kot 3-odstotno gospodarsko rast (3- do 3.5-odstotno). Ugodna gibanja v mednarodnem okolju, ki jih tuji analitiki (IMF, 1997; OECD, 1997, Link, 1997) napovedujejo tudi za leto 1998

dajejo več prostora za strukturne reforme, ki jih bo Slovenija v prihodnjih letih morala izvesti za dokončanje tranzicije, za nadaljnjo stabilizacijo gospodarstva in za vključitev v Evropsko unijo na začetku naslednjega tisočletja. Doseganje in ohranjanje makroekonomske stabilnosti na dolgi rok namreč ni možno brez strukturnih reform.

Umirjena dinamika gospodarske rasti, ki smo ji bili priča s 3.1-odstotno gospodarsko rastjo v letu 1996, **se nadaljuje tudi v letu 1997**. V prvi polovici leta je bila v primerjavi z enakim obdobjem lani dosežena 2.9-odstotna gospodarska rast. Povečevanje dinamike gospodarske rasti v svetu in v državah EU (Evropska komisija, Oktober, 1997), ugodna poletna turistična sezona in v poletnih mesecih zaznano izboljševanje domače gospodarske klime (SURS, Statistična informacija 052-116/97) obeta rahlo povečanje dinamike gospodarske rasti do konca leta. Ocenjujemo, da bo **v letu 1997 gospodarska rast nekoliko višja kot lani in bo znašala 3 do 3.5%**.

Glavni **dejavnik gospodarske rasti** v letu 1997 je **tuje povpraševanje**. Ob okoli 3-odstotni rasti domačega povpraševanja se je tuje povpraševanje realno povečalo za okoli 7.5%. Ob umirjanju rasti plač in drugih prejemkov iz dela je bila sorazmerno umirjena tudi rast domače zasebne potrošnje gospodinjstev (po ocenah se je realno povečala za 2.3%). Po rasti pa sta izstopali investicijsko povpraševanje, ki se je povečalo za okoli 6%, in državna potrošnja, ki bo letos po ocenah višja za okoli 5%.

Na proizvodni strani bo gospodarsko **rast** omogočilo realno povečanje dodane vrednosti **v vseh dejavnostih, razen v rudarstvu**. Najvišje stopnje rasti bodo letos po ocenah dosegli v dejavnostih gostinstva (8.5-odstotno), oskrbe z električno energijo, plinom in vodo (8-odstotno%), finančnega posredništva (6-odstotno) in poslovnih storitev (6-odstotno%). Kljub hitri rasti tujega povpraševanja in izvoza blaga je rast proizvodnje v predelovalnih dejavnostih, po začasnih statističnih podatkih, letos skromna. V preteklih letih izredno močna povezava med tujim povpraševanjem, izvozom in obsegom industrijske proizvodnje se letos ne potrjuje. Razlogi za to so lahko tako statistični kot tudi vsebinski. Začasni statistični podatki o fizičnem obsegu proizvodnje morda letos ob težavah SURS pri prehodu na novo klasifikacijo dejavnosti še niso povsem ustrezen indikator dogajanj v predelovalnih dejavnostih. Dolgotrajno oblikovanje nove Vlade in priprava proračuna sta negativno vplivala na poslovna pričakovanja v prvi polovici leta in na rast domačega povpraševanja. Nadaljnje prestrukturiranje gospodarstva v smeri zmanjševanja števila neprofitnih podjetij zmanjšuje fizični obseg proizvodnje, ki ga preostali gospodarski subjekti sicer več kot nadomeščajo, vendar njihova rast ni tolikšna, da bi zagotavljala visoke stopnje rasti tudi na agregatni ravni. Skromna rast aktivnosti predelovalnih dejavnosti je povezana tudi s skromnimi investicijami v fizični in človeški kapital.

V letu 1997 se bo **izvozna konkurenčnost**, merjena z relativnimi stroški dela na enoto proizvoda v predelovalnih dejavnostih, po oceni **ohranila na ravni leta 1996**, ko se je v primerjavi z letom 1995 izboljšala za okoli 5%. Kljub sorazmerno majhni realni apreciaciji tolarja (za 0.8%), umirjeni rasti stroškov dela na zaposlenega (realno povečanje za 1.8%), ki je deloma tudi rezultat učinkov lanske davčne razbremenitve plač, povečanje produktivnosti dela letos ne bo zadostovalo za nadaljnje izboljšanje izvozne konkurenčnosti. Ob podobnih gibanjih (umirjeni rasti stroškov dela na zaposlenega, manjši apreciaciji tolarja in nadaljnji rasti produktivnosti dela) se bo **dosežena raven izvozne konkurenčnosti ohranila tudi v letu 1998**.

Oživljanje gospodarske rasti v državah EU je ob lanskem izboljšanju in letošnji stagnaciji izvozne konkurenčnosti slovenske predelovalne industrije omogočilo hitro rast izvoza blaga. Vrednost blagovne menjave, izražena v ameriških dolarjih, predvsem zaradi v primerjavi z lani kar za okoli 11% močnejšega dolarja v razmerju do košare valut ostaja na približno enaki ravni kot lani. Izračuni realnih stopenj rasti, pri katerih izločimo vpliv medvalutnih sprememb in sprememb cen na tujih trgih, pa kažejo na visoke stopnje rasti izvoza in uvoza blaga in storitev. Po ocenah bo **izvoz blaga letos realno za okoli 7.8%, uvoz blaga pa za okoli 7.6% večji kot lani. Zunanjetrgovinski primanjkljaj** bo nekoliko večji kot lani in bo predvidoma znašal (po plačilnobilančni statistiki) **okoli 940 milijonov USD**. Manjši presežek v menjavi storitev, ki je posledica predvsem manjšega izvoza transportnih storitev, pa bo osnovni razlog za letošnji **primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance**, ki bo po ocenah znašal **okoli 100 milijonov USD**. Ocenjeni plačilnobilančni primanjkljaj predstavlja 0.6% bruto domačega proizvoda. Njegova višina še ni zaskrbljujoča.

Dohodkovna politika je letos pravočasno našla konsenz socialnih partnerjev o gibanju plač in uspela oblikovati mehanizme, ki bodo zagotovili dolgo pričakovano zaostajanje rasti plač za rastjo produktivnosti. Z Zakonom o določitvi minimalne plače in načinu usklajevanja plač, ki povzema dogovor socialnih partnerjev na področju plač, je bil sprejet nov mehanizem usklajevanja plač, ki velja za vse plače ne glede na način njihovega oblikovanja. Predvidoma enkrat letno delno usklajevanje plač z rastjo cen življenjskih potrebščin je nadomestilo četrletno delno usklajevanje plač z rastjo dobnoprodajnih cen: Pred večjim realnim padcem so izhodiščne plače zaščitene z dodanimi določbami o načinu usklajevanja v primeru hitreje rasti cen. Po ocenah bo **letos povprečna bruto plača na zaposlenega za okoli 2.5% realno večja kot v letu 1996**. Umirila se je tudi rast drugih prejemkov iz dela. Ocenjujemo, da bodo letos le za okoli 2% realno višji kot lani, potem ko je bila lani v primerjavi z letom 1995 zabeležena kar 15-odstotna realna rast. Letos vzpostavljen in dogovorjen mehanizem usklajevanja izhodiščnih plač in izplačil plač na osnovi uspešnosti poslovanja bo veljal tudi v prihodnjem letu. Ocenjujemo, da se bo tudi v prihodnjem letu nadaljevala umirjena rast plač. Realna rast bruto plače na zaposlenega bi predvidoma tudi v prihodnjem letu zaostajala za rastjo produktivnosti dela za okoli eno odstotno točko.

Cenovna politika je letos intenzivneje odpravljala cenovna nesorazmerja kot v preteklih letih. V prvih desetih mesecih so drobnoprodajne cene za 8.5% višje kot v decembru lani. K temu je rast nadzorovanih cen prispevala 4.4 odstotne točke. Do konca leta ne pričakujemo večjih cenovnih pritiskov, inflacija ob koncu leta pa bo po ocenah znašala okoli 9.5% in presegla spomladi zastavljen cilj (8.8%). Povprečna letna stopnja inflacije bo kljub temu nekoliko nižja kot lani. Predvidoma bo letos znašala okoli 9%, lani pa je bila 9.7-odstotna.

Ocenjena skupna **zaposlenost** (po statistiki nacionalnih računov) tudi letos stagnira. Upadanje zaposlenosti v predelovalnih dejavnosti se nadaljuje, vendar je manjše kot v preteklih letih. Zaradi strukturnega značaja registrirane brezposelnosti in prestrukturiranja je gospodarska rast v zadnjih letih le skromno prispevala k povečanju zaposlenosti. Število registriranih brezposelnih in stopnja registrirane brezposelnosti je letos nekoliko večja kot lani, ko jo je v veliki meri zniževalo intenzivno čiščenje evidenc o brezposelnih. Mednarodno primerljiva stopnja brezposelnosti je v drugem četrletju letos znašala 7.1%, kar je nekoliko manj kot v letu 1996 (7.3%). Zmanjšanje pa ni rezultat manjšega števila brezposelnih oseb, temveč povečanja delovno aktivnega prebivalstva zaradi povečanja drugih oblik dela in števila pomagajočih družinskih članov.

Področje **javnih financ letos** zaznamuje zamuda pri sprejemanju proračuna. Financiranje poteka po pravilih začasnega financiranja in po maja sprejetem Zakonu o zagotovitvi dodatnih sredstev za financiranje proračunskih potreb. Predlog državnega proračuna za leto 1997 je bil posredovan parlamentu konec julija in bo predvidoma sprejet konec novembra. Z upoštevalnjem v parlamentu predlaganih dopolnitev je Vlada oblikovala dopolnjen predlog proračuna za leto 1997 v začetku novembra. Dopolnjen predlog predvideva proračunske odhodke v višini 743 milijard tolarjev. Na povečanje vplivajo predvsem lani sprejete odločitve na področju plač in socialnih transferov ter potrební transfer iz državnega proračuna v pokojninsko blagajno. Zaradi poznega sprejema proračuna je Vlada predlagala podaljšanje proračunskega leta 1997 do konca januarja 1998. Za pokrivanje odhodkov predloga proračuna za leto 1997 bo namenjen tudi del prihodkov od prometnega davka, ki bodo vplačani v januarju 1998. Ob realizaciji celotnih odhodkov predlaganega proračuna, bi znašal delež javnofinančnih odhodkov 46.5% bruto domačega proizvoda in bo za 1.6 odstotne točke večji kot v letu 1996, ko je znašal 44.9%.

Ekonomsko-politične odločitve v letu 1996 so zmanjševale davčno obremenitev pravnih oseb in s tem tudi javnofinančne prihodke. Prihodki od lani in letos uvedenih novih fiskalnih inštrumentov (davek na izplačane plače, taksa za obremenjevanje okolja) ne bodo uspeli nadomestiti manjših javnofinančnih prihodkov od carin in prispevkov za socialno varnost. Brez podaljšanja proračunskega leta oz. vključevanja prihodkov od prometnega davka, vplačanih v januarju 1998, med prihodke proračuna 1997 bi se delež javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu zmanjšal s 45.2% v letu 1996 na 44.5% v letu 1997. S prej omenjenim prenosom pa bodo javnofinančni prihodki znašali 45.1% bruto domačega proizvoda. Pritisk na **javnofinančni primanjkljaj** je večji, kot smo predvidevali. Upoštevajoč podaljšano proračunsko leto bo po ocenah znašal **1.4% bruto domačega proizvoda**.

Javnofinančna politika je v preteklih letih z vzdrževanjem javnofinančnega ravnovesja podpirala monetarno politiko, saj ni ustvarjala dodatnih pristikov na tečaj in obrestne mere z zadolževanjem doma ali v tujini. S prvim večjim primanjkljajem po osamosvojitvi bi se neposredno povečal javni dolg, ki je v preteklih letih nastajal predvsem s prevzemanjem obveznosti s strani države. Posledice odpiranja večjega javnofinančnega primanjkljaja so sicer odvisne od načina njegovega financiranja in namena porabe. Ker so na odhodkovni strani pritiski na primanjkljaj usmerjeni izrazito potrošniško, bi povečano trošenje države zmanjševalo obseg nacionalnega varčevanja.

Nezadostno domače varčevanje (po ocenah je obseg bruto nacionalnega varčevanja letos znašal 23.6% bruto domačega proizvoda) zaostreuje problem financiranja investicij in povečuje pritiske po zadolževanju v tujini. Povprečne nominalne obrestne mere za dolgoročna posojila so ob ohranjanju indeksacijskih mehanizmov celo nekoliko višje kot ob koncu leta 1996.

Napovedi gospodarskih gibanjih v mednarodnem okolju v letu 1998 so ugodne.

Gospodarska rast v državah EU naj bi se po ocenah Evropske komisije (EC, oktober, 1997) še okrepila in znašala 3%. Nadaljnja krepitev gospodarske rasti in industrijske proizvodnje se pričakuje tudi pri naših najpomembnejših trgovinskih partnericah. Uvoz blaga sedmih najpomembnejših trgovinskih partneric se bo po napovedih povečal kar za 6.8% (OECD; 1997).

Ob ohranitvi dosežene ravni izvozne konkurenčnosti in ugodnih gospodarskih gibanjih v mednarodnem okolju lahko tudi v prihodnjem letu pričakujemo hitro rast izvoza.

Gospodarska rast bi se tudi pri nas lahko nekoliko **okrepila in dosegla 3.5 do 4-odstotno rast**. Glavni dejavnik gospodarske rasti bi bilo, tako kot v letošnjem letu, še naprej tuje povpraševanje. Rast domačega povpraševanja bi po ocenah lahko dosegla okoli 3.7%. Med komponentami domačega povpraševanja bi se zaradi umiritve plač nadaljevala umirjena rast zasebne potrošnje (2.3%).

Tudi **v letu 1998** bo Slovenija predvidoma **uspela ohraniti zunanje ravnovesje**. Po ocenah bi se primanjkljaj v blagovni menjavi predvidoma sicer nekoliko povečal in znašal okoli 980 milijonov USD. Tradicionalni presežek v menjavi storitev, ki bi se v prihodnjem letu ob ponovitvi ugodne turistične sezone lahko nekoliko povečal, pa bi tudi v prihodnjem letu prispeval k pokritju blagovnega primanjkljaja. Primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance bi predvidoma znašal okoli 40 milijonov USD.

Nujno **zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja v letu 1998** bo možno le z zmanjšanjem javnofinančnih odhodkov (varčevalni ukrepi države), uvedbo novih davčnih virov in z dodatnimi prihodki od prodaje državnega premoženja. Projekcija javnofinančnih prihodkov in odhodkov za leto 1998 upošteva ob zmanjšanju javnofinančnih odhodkov na 45.5% bruto domačega proizvoda nove davčne vire v višini 0.7% bruto domačega proizvoda. Za zmanjšanje primanjkljaja na 0.5% bruto domačega proizvoda Vlada predvideva dodatne prihodke od prodaje državnega premoženja, ki pa bi za dosego omenjene višine primanjkljaja, morali znašati okoli 0.7% bruto domačega proizvoda.

V letu 1998 bo indeks drobnoprodajnih cen kot merilo inflacije nadomestil indeks življenjskih potrebščin. Cenovna politika bo nadaljevala z nujno potrebnim odpravljanjem cenovnih nesorazmerij (predvsem na področju energetike in telekomunikacij) ter s postopno liberaliziracijo dela nadzorovanih cen. **Inflacija** bi se ob tem v prihodnjem letu **znižala na okoli 8%**.

2. MEDNARODNO EKONOMSKO OKOLJE - Visoke stopnje gospodarske rasti zaradi krepitve svetovne trgovine in ugodnih monetarnih pogojev

Svetovno gospodarstvo bo letos in v prihodnjem letu po napovedih Mednarodnega denarnega sklada (IMF, World Economic Outlook, October, 1997) **doseglo najvišje letne stopnje rasti v tem desetletju** (med 4% in 4.5%). Ugodna gibanja v mednarodnem okolju bodo ugodno vplivala na domača gospodarska gibanja, kjer lahko pričakujemo nadaljnjo rast izvoza in nekoliko hitrejšo gospodarsko rast.

Okrevanje v zahodni Evropi se nadaljuje kljub še vedno zelo skromnemu domačemu povpraševanju. Najpomembnejša spodbuda gospodarski rasti je sproščanje monetarnih pogojev po letu 1995 (upadanje obrestnih mer in deprecijacija nemške marke ter nanjo vezanih valut na tujih deviznih trgih), ki skupaj z izboljševanjem mednarodne konkurenčnosti ugodno vplivajo na izvoz. Strokovnjaki Mednarodnega denarnega sklada niso spremenili svoje spomladanske napovedi gospodarske rasti v EU za leti 1997 in 1998 (2.5% in 2.8%). Napovedi gospodarske rasti v nekaterih večjih državah EU (Francija, Nemčija) za leto 1998 pa so celo nekoliko znižali.

Bolj optimistične so jesenske napovedi Evropske komisije, ki ocenjuje, da bodo **države EU v povprečju letos dosegle 2.6-odstotno, v prihodnjem letu pa 3-odstotno gospodarsko rast**.

Jesenske ocene gospodarske rasti so višje od spomladanskih pri vseh članicah EU, izjema je le Velika Britanija. Pričakovano nadaljevanje gospodarskega oživljanja naj bi po ocenah nekoliko zmanjšalo brezposelnost v EU, čeprav stopnja brezposelnosti še vedno ostaja visoka (po ocenah letos 10.7-odstotna). Maastrichtskega kriterija za vstop v Evropsko monetarno unijo (EMU) o maksimalno 3-odstotnem proračunskem primanjkljaju letos ne bosta izpolnili samo še Francija in Grčija, v prihodnjem letu pa naj bi kriterij izpolnila tudi Francija (Evropska komisija, oktober 1997).

Tabela 1: Gospodarska rast, rast industrijske proizvodnje in rast uvoza blaga pri najpomembnejših slovenskih trgovinskih partnericah (1996 - 1998)

	Realna rast BDP (v %)			Realna rast industrijske proizvodnje (v %)			Realna rast uvoza blaga (v %)		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998	1996	1997	1998
EU	1.8	2.6	3.0	np	np	np	5.1	6.0	7.0
Nemčija	1.4	2.5	3.2	0.1	2.6	3.2	7.0	6.4	6.9
Italija	0.7	1.4	2.5	-1.7	0.5	2.4	-0.5	3.5	6.2
Hrvaška	4.2	5.0	5.0	3.1	4.0	4.0	np	np	np
Francija	1.5	2.3	3.1	0.4	3.0	3.8	2.2	5.9	6.8
Avstrija	1.3	1.6	2.5	1.0	3.5	4.0	3.3	4.8	7.3
Rusija	-6.0	0.0	3.0	-5.0	2.0	4.0	np	np	np
ZDA	2.8	3.7	2.6	3.2	4.7	1.9	7.0	11.9	7.4

Vir: OECD Economic Outlook, junij 1997; IMF World Economic Outlook, oktober 1997; WIIW, oktober 1997; Deutsche Morgan Grenfell, september 1997; Evropska komisija, oktober 1997;

Vodilno vlogo pri oživljanju **nemškega gospodarstva** ima letos izvoz. V prihodnjem letu pa se poleg nadaljnje rasti izvoza pričakuje tudi hitrejša rast investicij. Izkoriščenost proizvodnih kapacitet se je spet vrnila na običajno raven, monetarni pogoji so ugodni (depreciacija nemške marke, nizke obrestne mere), krepi pa se tudi svetovna trgovina. Letos še precej šibka domača potrošnja naj bi se že v prihodnjem letu okrepila pod vplivom nekoliko manjše davčne obremenitve, pa tudi zaradi nekoliko manjše stopnje brezposelnosti. Po ocenah Evropske komisije bo Nemčija letos dosegla 2.5-odstotno, v prihodnjem letu pa 3.2-odstotno gospodarsko rast.

Podatki o gospodarski rasti v **Italiji** v prvi polovici leta in skupaj z nekaterimi drugimi npr. o rasti domačega povpraševanja, povečanju izkoriščenosti proizvodnih kapacitet in krepitvi investicij, kažejo, da bo gospodarska rast letos presegla spomladansko napoved (t.j. 1.2%). Tečajna gibanja ugodno vplivajo na izvoz oz. izvozna naročila. Čeprav inflacijski pritiski ostajajo (krepitev dolarja), se inflacija postopno znižuje in na letni ravni znaša okoli 2%. Po napovedih Evropske komisije naj bi letos Italiji uspelo znižati proračunski primanjkljaj na 3% bruto domačega proizvoda, ohranjanje dosežene ravni v letu 1998 pa je odvisno od sprejetja proračunskega predloga za leto 1998.

Gospodarska rast v **Franciji** bo po 1.5-odstotni rasti v letu 1996 letos presegla 2%. Glavni vzvod gospodarske rasti predstavlja tuje povpraševanje, medtem ko domača potrošnja ostaja nizka. Kljub pričakovanjem o oživitvi investicijskega povpraševanja, investicije še vedno stagnirajo. Napovedi o več kot 3-odstotni rasti v letu 1998 izhajajo iz optimističnih

pričakovanj o okrepitvi domačega povpraševanja - predvsem investicij in zasebne potrošnje. Nadaljnja krepitev gospodarske rasti naj bi v letu 1998 po napovedih francoskega ministrstva za gospodarstvo zmanjšala stopnjo brezposlenosti.

Po 1.3-odstotni gospodarski rasti v letu 1996 se je letos gospodarska rast v **Avstriji** nekoliko okrepla in naj bi po zadnjih ocenah WIFO inštituta znašala 1.6% (WIFO, september, 1997), po ocenah Evropske komisije pa celo 1.9%. Tudi v Avstriji je glavni generator gospodarske rasti hitra rast izvoza (7.5-odstotna realna rast izvoza blaga v letu 1997), ki sledi gospodarskemu oživljanju v Evropi in je spodbujena z večjo konkurenčnostjo izvoznikov zaradi deprecijacije šilinga oz. krepitev dolarja. Oživitev izvoza blaga je spodbudila predvsem proizvodnjo predelovalne industrije, ki naj bi letos dosegla več kot 3-odstotno rast. Dunajski inštitut WIFO napoveduje, da bo Avstrija letos izpolnila vse konvergenčne kriterije za vstop v Evropsko monetarno unijo, kar hkrati pomeni nadaljnje zaostrovanje na fiskalnem področju in komaj 0.5-odstotno realno rast zasebne porabe v letošnjem letu (WIFO, september, 1997). Slednje ugodno vpliva na zniževanje inflacije, pa stopnja brezposelnosti vsaj še letos ostaja nespremenjena.

Tabela 2: Gospodarska rast, inflacija in trgovinski primanjkljaj v državah CEFTA (1996-1998)									
	Realna rast BDP (v %)			Inflacija (v %) ¹			Zunanjetrgovinski saldo (v % od BDP)		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Češka	4.1	1.5	2.0	8.6	11.0	10.0	-10.8	-11.5	-9.2
Madžarska	1.0	3.0	3.5	19.8	16.9	14.0	-6.2	-5.5	-6.4
Poljska	6.1	5.4	4.8	18.6	14.9	12.2	-5.7	-9.5	-11.1
Slovaška	6.9	4.9	1.5	5.4	10.0	15.0	-12.1	-15.7	-16.2
Romunija	4.1	-3.0	1.0	56.9	126.4	35.7	-7.0	-3.5	-3.0
Slovenija	3.1	3 1/4	3 3/4	8.8	9.5	8.0	-4.7	-5.2	-5.3

Vir: WIIW, september 1997; Deutsche Morgan Grenfell, september 1997; NOMURA, oktober 1997;
Opomba: ¹ konec leta

V večini članic CEFTA se gospodarska rast tudi letos še naprej upočasnjuje. Izjemi sta Slovenija, kjer naj bi se umirjanje gospodarske rasti predvidoma ustavilo, in Madžarska, kjer se gospodarska rast ponovno krepi.

Uradna ocena češkega statističnega urada o rasti bruto domačega proizvoda v letu 1997 ostaja na ravni spomladanskih napovedi (Business Monitor Int., September 1997), to je med 2% in 3%, številni tuji analitiki pa ocenjujejo, da bo njegova rast še nižja, to je med 0.5% (Deutsche Morgan Grenfell, September 1997) in 2.0% (IMF, October 1997). Kljub spomladi uvedenemu stabilizacijskemu programu bo proračun v tekočem letu zaradi odpravljanja posledic poletnih poplav zašel v primanjkljaj (po uradnih ocenah v višini 1% bruto domačega proizvoda, neuradne ocene pa so tudi do dvakrat višje). Omejevanje uvoza z obveznimi depoziti povečuje pritiske na rast cen, kar bo ob deprecijaciji češke krone, liberalizaciji nekaterih cen in rasti realnih plač dvignilo inflacijo nazaj na dvoštevlično raven. Zunanjetrgovinski primanjkljaj pa se kljub ukrepom letos ne bo zmanjšal (večji uvoz zaradi odpravljanja posledic poplav).

Bruto domači proizvod na **Madžarskem** se je v prvem polletju letos v primerjavi z enakim obdobjem lani realno povečal za 3.2%, na okrevanje gospodarstva pa kažejo tudi številni drugi kazalci. Industrijska proizvodnja je v prvih šestih mesecih letos kar za 7.8% višja kot v enakem obdobju lani (WIIW, September 1997), proizvodna pričakovanja naraščajo in brezposelnost upada. V največji meri naj bi k letošnji gospodarski rasti prispeval izvoz, čeprav lahko trenutna dogajanja v CEFTI (povečevanje uvoznih omejitev) in depreciacije nacionalnih valut v večini evropskih držav tudi nekoliko poslabšajo pričakovani rezultat. Povečuje se tudi investicijsko povpraševanje (13.4-odstotna realna rast v drugem četrtletju letos), prispevek zasebne porabe pa bo kljub rasti realnih plač zaenkrat še skromen. Inflacija se znižuje, vendar počasneje, kot je bilo načrtovano v začetku leta.

Gospodarska rast na **Poljskem** bo letos že četrto leto zapored preseгла 5%. Vendar bo po napovedih tujih analitikov stopnja rasti letos nižja kot v preteklem letu. Razmeroma visoko gospodarsko rast vzdržuje predvsem močno domače povpraševanje (investicije, zasebna poraba), ki pospešuje rast uvoza in s tem poslabšuje zunanjetrgovinsko bilanco. Po ocenah naj bi deficit tekočega računa plačilne bilance letos presegl 5% bruto domačega proizvoda. Skoraj 5% bruto domačega proizvoda pa naj bi letos znašal tudi proračunski primanjkljaj. Po ocenah so posledice poplav k proračunskemu primanjkljaju prispevale v višini 0.7% bruto domačega proizvoda (Deutsche Morgan Grenfell, 1997). Najpomembnejša dosežka poljskega gospodarstva bosta letos tako umirjanje rasti cen na okoli 15% na letni ravni ob koncu leta in za približno 2 odstotni točki nižja stopnja brezposelnosti.

Slovaška je lani dosegla najvišjo gospodarsko rast (6.9-odstotno) med članicami CEFTA. Kljub zaostrovanju razmer, predvsem na zunanjetrgovinskem in fiskalnem področju, ki nakazujejo potrebo po spremembi fiskalne politike in devalvaciji domače valute, bo gospodarska rast tudi letos razmeroma visoka (okoli 5-odstotna). Glavni dejavnik gospodarske rasti v letu 1997 je predvsem rast domačega povpraševanja (zasebne potrošnje, javne porabe in investicij). Obeti za prihodnje leto so bistveno slabši kot ocenjeni dosežki v letu 1997. Zaradi liberalizacije cen energije, hitre rasti plač, uvoznih omejitev in pričakovane devalvacije slovaške krone analitiki pričakujejo ponovno povečanje inflacije. Letos in v prihodnjem letu pa naj se nekoliko povečala tudi stopnja brezposelnosti.

Skupini držav CEFTA se je 1. julija letos pridružila tudi **Romunija**, ki po gospodarskih dosežkih precej zaostaja za ostalimi članicami. V letu 1997 Romunija doživlja težko gospodarsko krizo: upadanje bruto domačega proizvoda in trištevlično stopnjo inflacije. Izvajanje stabilizacijskega programa naj bi že v prihodnjem letu znižalo inflacijo na okoli 30% in obrnilo negativni trend gospodarske rasti v pozitivno smer (1-odstotno gospodarsko rast).

Hrvaška, tretja največja slovenska partnerica v blagovni menjavi, bo letos še nekoliko povečala dinamiko gospodarske rasti. Po 4.2-odstotni rasti v letu 1996 naj bi letos dosegla 4.5 - 5.0-odstotno gospodarsko rast, ki pa je v veliki meri posledica ugodne turistične sezone. Inflacija še naprej ostaja med najnižjimi v vzhodni Evropi. Tuji analitiki pa kljub velikemu primanjkljaju v tekočem računu plačilne bilance ne pričakujejo zmanjšanja trdnosti hrvaške kune. Po ocenah tujih analitikov (Deutsche Morgan Grenfell, september) bo proračunski primanjkljaj znašal okoli 3.5% bruto domačega proizvoda, po uradnih ocenah pa 2.5% bruto domačega proizvoda. Napovedi o gospodarski rasti v letu 1998 so sicer ugodne (4.5% do 5.5%), vendar bo za trajno rast potrebno dokončati proces lastninjenja in prestrukturiranja gospodarstva. Oboje bo imelo negativen vpliv na razmere na trgu dela, ki ga v letu 1997 označuje 17-odstotna stopnja brezposelnosti.

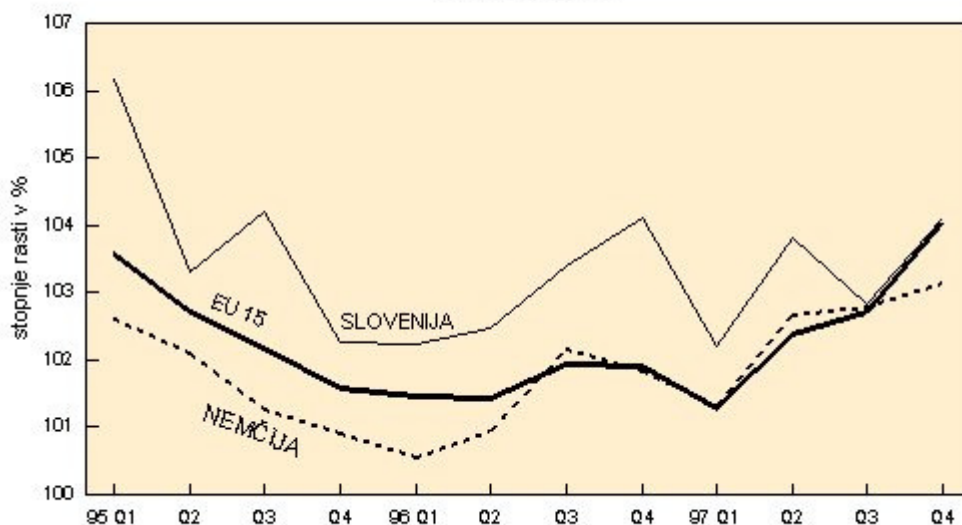
3. PROIZVODNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Gospodarska rast letos le nekoliko višja kot lani, v letu 1998 obeti za okrepitev na 3.5- do 4-odstotno rast

Po kvartalnih podatkih o bruto domačem proizvodu se je dinamika gospodarske rasti v prvi polovici leta 1997 postopoma krepila. V prvem četrletju letos je bil bruto domači proizvod v primerjavi z enakim obdobjem lani višji za 2.2%, v drugem četrletju pa za 3.8%. V prvi polovici leta je bruto domači proizvod realno višji za 2.9%. Ob okrevanju gospodarske rasti v državah EU in hitri rasti izvoznega povpraševanja ocenjujemo, da se bo trend postopnega okrevanja gospodarske aktivnosti nadaljeval do konca leta. Vendar zaradi izjemno visoke ravni v zadnjem četrletju lani ne pričakujemo bistvenega povečanja medletnih stopenj rasti. Jesenska ocena nacionalnih računov kaže, da spomladi načrtovana 4-odstotna gospodarska rast letos ne bo dosežena. **Stopnja gospodarske rasti bo letos vendarle nekoliko presegla lansko 3.1-odstotno rast in bo po oceni znašala 3¼%.**

Letošnja gospodarska **rast** bo na proizvodni strani dosežena z rastjo **vseh dejavnosti z izjemo rudarstva**. Ocene kažejo, da bodo najvišje stopnje realne rasti dodane vrednosti dosežene v sektorjih oskrbe z energijo, plinom in vodo (8%), gostinstva (8.5%), finančnega posredništva (6%) ter nepremičnin, najema in poslovnih storitev (6%), ki skupaj ustvarijo 20% dodane vrednosti. Najnižjo realno rast dodane vrednosti pa bodo po ocenah zabeležile predelovalne dejavnosti (0.5%).

Trend zmanjševanja deleža industrije in naraščanja deleža storitvenih dejavnosti v dodani vrednosti se nadaljuje tudi v letu 1997. Delež industrije se je v devetdesetih letih zmanjšal s 40.8% v letu 1991 na 32.1%, kolikor bo po ocenah znašal v letu 1997. Na drugi strani delež storitvenih dejavnosti kaže trend naraščanja. Najbolj se je v zadnjih letih povečal delež dejavnosti finančnega posredništva, nepremičnin, najema in poslovnih storitev ter javne uprave. Storitvene dejavnosti skupaj bodo letos ustvarili že 60.2% skupne dodane vrednosti, kar je 6.5 odstotnih točk več kot leta 1990. Krepitev storitvenega dela ekonomije potrjujejo tudi podatki o številu zaposlenih. Po podatkih SURS o številu zaposlenih v podjetjih, ki imajo več kot 3 zaposlene, je število zaposlenih v storitvenih sektorjih v prvih osmih mesecih letos za 1.5% večje kot v enakem obdobju lani.

ČETRLETNI BRUTO DOMAČI PROIZVOD V EU, NEMČIJI IN SLOVENIJI
stalne cene 1992



Viri podatkov: SURS (1995-1997), ZMAR (ocena Q3, Q4 1997), EUROSTAT: QNA

V letu 1998 ob napovedanih ugodnih gospodarskih gibanjih pri najpomembnejših trgovinskih partnericah pričakujemo nekoliko hitrejšo gospodarsko rast tudi pri nas, vendar večjega povečanja zaradi nujne pospešitve prestrukturiranja gospodarstva v prihodnjem letu še ne pričakujemo. Ocenjujemo, da bo **stopnja gospodarske rasti** v prihodnjem letu znašala **od 3.5 do 4%**. Nadpovprečno rast dodane vrednosti bodo predvidoma dosegle dejavnosti gradbeništva, trgovine, gostinstva in finančnega posredništva. Ob nadaljni krepitvi tujega povpraševanja, napovedani hitrejši gospodarski rasti v državah EU in hitrejši rasti industrijske proizvodnje v Italiji in Nemčiji ocenjujemo, da bodo ponovno nekoliko višjo rast dosegle tudi predelovalne dejavnosti. Trend povečevanja deleža storitvenih dejavnosti se bo predvidoma nadaljeval tudi v prihodnjem letu.

Tabela 3: Dodana vrednost v stroških faktorjev po dejavnostih NACE Rev. 1 in BDP						
	Struktura v % tekoče cene			Realna rast v % (cene 1992)		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998
A, B Kmetijstvo, gozdarstvo, lov, ribištvo	3.8	3.8	3.7	1.7	1.5	3.0
C Rudarstvo	1.1	1.1	1.0	-1.3	-1.0	0.0
D Predelovalne dejavnosti	24.2	23.5	23.1	1.4	0.5	2.0
E Oskrba z elektr. energijo, plinom, vodo	2.5	2.6	2.5	1.0	8.0	1.0
F Gradbeništvo	4.8	4.9	5.0	11.1	5.0	5.0
G Trgovina, popravila motornih vozil	10.0	10.2	10.3	4.7	5.0	5.0
H Gostinstvo	2.7	2.8	2.9	4.5	8.5	5.0
I Promet. skladiščenje in zveze	6.7	6.7	6.7	3.4	4.0	4.0
J Finančno posredništvo	3.6	3.7	3.8	2.3	6.0	5.0
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	10.2	10.4	10.5	4.8	6.0	4.6
L Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	4.6	4.7	4.7	4.2	4.8	4.5
M Izobraževanje	4.8	4.8	4.8	2.0	3.0	4.0
N Zdravstvo in socialno varstvo	4.7	4.6	4.6	0.6	2.5	2.5
O Druge skupne in osebne storitve	3.0	3.0	3.0	1.3	2.5	2.5
Inputirane bančne storitve (IBS)	-2.2	-2.1	-2.1	1.6	2.5	2.0
1. DODANA VREDNOST (A ... O + IBS)	84.6	84.6	84.4	2.9	3.2	3.5
2. Skupaj korekcijske postavke (a - b)	15.4	15.4	15.6	4.1	3.3	5.5
a) davki na proizvodnjo in na uvoz	17.4	17.4	17.5	3.9	3.2	4.1
b) subvencije	2.1	2.1	1.9	2.7	3.1	-3.4
3. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (3 = 1+2)	100.0	100.0	100.0	3.1	3¼	3¾

Vir: ZMAR ocene 1996, 1997, 1998
Opomba: BDP in korekcijske postavke za leto 1996 podatki SURS, notranja struktura dodane vrednosti ZMAR

Neugodne vremenske razmere na začetku leta so napovedovale slabšo letino v sektorju **kmetijstva, gozdarstva in lova**, izredno lepa jesen pa je prispevala k boljši kakovosti

pridelka. Statistično zabeležen odkup kmetijskih proizvodov je bil vse do julija realno večji kot v enakem obdobju lani, vendar je zaradi njegove izredno nizke avgustovske vrednosti skupni osemmesečni odkup realno za 2.1% manjši kot v enakem obdobju lani. Vzrok je v nizkem odkupu rastlinskega dela pridelave, odkup v živinoreji pa je bil realno skoraj na lanski ravni. Med živino za zakol je bilo več odkupljene goveje živine, manj pa prašičev. Zavod RS za za blagovne rezerve je letos odkupil za okoli 6% več pšenice kot lani.

Ob ukinitvi podatkov SURS o pričakovanih in doseženih pridelkih, ki so podlaga za izračun dodane vrednosti dejavnosti kmetijstva, lova in gozdarstva, ostajamo pri spomladanski oceni o **1.5-odstotni rasti dodane vrednosti**. Rast bi se ob normalnih vremenskih razmerah predvidoma nadaljevala tudi v **letu 1998**, ko bi lahko znašala **okoli 3%**.

Najpomembnejša dejavnost v okviru **rudarstva** je premogovništvo, ki ustvari okoli 70% dodane vrednosti sektorja. Osemmesečni podatki o pridobivanju energetskih surovin, med katerimi prevladuje premog (nafta in zemeljski plin imata zanemarljiv delež), so za 3.2% nižji od primerljivih lanskoletnih. Energetska bilanca v letu 1997 predvideva ohranitev lanskoletne ravni proizvodnje rjavega premoga in povečanje proizvodnje lignita za 1.6%, zato lahko pričakujemo do konca leta povečanje odkopa premoga. Skupna proizvodnja premoga naj bi se tako v letu 1997 povečala vsaj za 1%. Proizvodnja v neenergetskem delu dejavnosti rudarstva je v prvih osmih mesecih letos za 10.0% nižja kot v enakem obdobju lani. K temu upadanju največ prispeva zmanjšanje proizvodnje kamna, gramoza in peska, ki je imela v preteklih letih izredno visoke stopnje rasti. Navedena gibanja kažejo na **realno zmanjšanje dodane vrednosti dejavnosti rudarstva v letu 1997 za 1%**. Proizvodnja premoga bo v **prihodnjem letu** predvidoma nekoliko višja kot letos. V letu 1998 ne pričakujemo realnega povečanja dodane vrednosti dejavnosti.

Po začasnih podatkih o proizvodnji **predelovalnih dejavnosti** v prvih devetih mesecih letos je proizvodnja višja za 1.3% v primerjavi z enakim obdobjem lani. Obseg proizvodnje se je najbolj povečal v proizvodnji usnja in usnjenih izdelkov (za 21.2%), največje zmanjšanje pa je bilo zabeleženo v proizvodnji vozil in plovil (za 20.0%). Produktivnost dela predelovalnih dejavnosti je v prvih devetih mesecih leta za 5% višja kot v enakem obdobju lani. Povečanje produktivnosti je v veliki meri rezultat krčenja zaposlenosti.

Impulzni trend proizvodnje predelovalnih dejavnosti je bil v prvih devetih mesecih (z izjemo v aprilu in septembru) negativen. Ker so bile v zadnjih mesecih lanskega leta dosežene visoke stopnje rasti obsega proizvodnje, v mesecih do konca leta - kljub znakom izboljševanja gospodarske klime in kazalca zaupanja - v predelovalnih dejavnostih, ne moremo pričakovati povečanje medletnih stopenj rasti proizvodnje. Ocenjujemo, da bo **obseg proizvodnje v predelovalnih dejavnostih letos v povprečju za okoli 0.5% večji kot lani**. Okoli 0.5-odstotno pa bo tudi realno povečanje dodane vrednosti. Jesenske ocene rasti industrijske proizvodnje pa so nižje kot spomladanske tudi v Nemčiji, kjer so spomladi ocenjeno 3.4-odstotno rast znižali na 2.6%, in v Italiji, ki bo namesto spomladi pričakovane 1.5-odstotne rasti po zadnjih ocenah dosegla le skromno 0.5-odstotno rast.

Po ocenah tujih analitikov se bo industrijska proizvodnja v državah EU in pri najpomembnejših slovenskih trgovinskih partnericah v prihodnjem letu okreplila (OECD, 1997). Ob okrepljenosti rasti industrijske proizvodnje pri najpomembnejših trgovinskih partnericah v **letu 1998** pričakujemo tudi nekoliko hitrejšo rast domačih predelovalnih dejavnosti. Ocenjujemo, da bi lahko v prihodnjem letu dosegli **2-odstotno realno povečanje** dodane vrednosti.

Na stopnjo rasti predelovalnih dejavnosti vpliva tudi raven tehnološke in raziskovalne dejavnosti v podjetjih, kjer so v času prevlade strategije preživetja zmanjšali sredstva za inovacije oz. raziskave in razvoj. Ob zmanjšanju sredstev za R&R v podjetjih so se hkrati zmanjšali tudi izdatki proračuna v ta namen. Nekatere analize kažejo, da se je v zadnjih letih zmanjšala proizvodnja zahtevnejših izdelkov, ki se uvrščajo nad 7. stopnjo tehnološke zahtevnosti izdelkov. Primerjava ustvarjene dodane vrednosti na zaposlenega v predelovalni industriji, kot enega izmed kazalcev konkurenčnosti, kaže na velik zaostanek slovenske predelovalne industrije za razvitimi državami. V prihodnjih letih bo zato Slovenija morala povečati proizvodnjo izdelkov z višjo (visoko) dodano vrednostjo. Ob povečani konkurenci proizvodov iz držav, ki proizvajajo z nižjimi stroški dela, bi sicer slovenska predelovalna industrija brez dodatnih vlaganj začela izgublјati tekmo in poslovne partnerje iz razvitih gospodarstev.

V okviru dejavnosti **oskrbe z elektriko, plinom in vodo** največji del dodane vrednosti (okoli 80%) ustvari proizvodnja električne energije. V prvih osmih mesecih letos je bila fizična proizvodnja električne energije, merjena v proizvedenih MWh, za 7.7% večja kot v enakem obdobju lani. Ker je bila poraba električne energije v tem obdobju večja le za 2.1%, je bil neto uvoz elektrike, ki ne zajema izmenjave na osnovi skupnih vlaganj, za tretjino nižji kot v enakem obdobju lani. Stopnja samooskrbe z električno energijo se je povečala, neto uvoz pa je predstavljal 6.7% v Sloveniji porabljene elektrike. Struktura proizvodnje elektrike je letos bistveno drugačna kot lani. Delež proizvodnje električne energije v hidroelektrarnah se je zmanjšal, v termoelektrarnah in v nuklearni pa povečal. Na letni ravni ocenjujemo, da bo t.i. ponderirana stopnja rasti znašala 9 do 10%. Preostali del dejavnosti oskrbe z elektriko plinom in vodo bo naraščal precej počasneje. Energetska bilanca predvideva, da bo oskrba s plinom ostala na ravni leta 1996, obseg oskrbe s toploto (daljinsko ogrevanje) pa bo večji za 1.2%. Oskrba z vodo se bo predvidoma povečala za okoli 1 odstotek. Na tej osnovi ocenjujemo, da bo dejavnost oskrbe z elektriko, plinom in vodo **letos predvidoma dosegla okoli 8-odstotno realno rast dodane vrednosti**. Ob predpostavki, da bo proizvodnja električne energije v letu **1998** sledila porabi, ocenjujemo, da bo realna rast dodane vrednosti dejavnosti oskrbe z elektriko, plinom in vodo znašala **okoli 1%**.

Vrednost opravljenih del, ki so jih v prvih osmih mesecih po podatkih SURS opravili v **gradbeništvu**, je realno za 6% manjša kot v enakem obdobju lani. Vrednost opravljenih del je manjša predvsem zaradi nižje vrednosti opravljenih del na objektih nizke gradnje, ki je bila lani zaradi velikih vlaganj v izgradnjo avtocest izredno visoka. Omenjeni statistični podatki ne zajemajo dejavnosti drobnega privatnega sektorja, ki po ocenah opravi več kot 30% vrednosti opravljenih del v gradbeništvu in zaposlujejo približno eno tretjino delavcev v gradbeništvu. Podatki o zaposlenih pri obrtnikih in pri samozaposlenih v gradbeništvu kažejo na nadaljnjo krepitev drobnega privatnega sektorja v gradbeništvu, ki ga statistika gradbeništva še ne zajema. Prihodek od prometnega davka za opravljanje gradbenih storitev je v prvih šestih mesecih letos za 8% realno višji kot v enakem obdobju lani. Močno prisoten pa je na področju gradbeništva tudi črni trg. Vrednost opravljenih del v tujini v prvem četrtletju je nekoliko manjša kot v enakem obdobju lani. Ob povečevanju omejitev na nemškem trgu in še vedno veliki rizičnosti ruskega trga se letos vrednost opravljenih del v tujini ne bo povečala. Naložbena aktivnost podjetij tudi letos ne kaže potrebne in pričakovanega zagona. Stopnja rasti dodane vrednosti v gradbeništvu bo letos nižja kot v zadnjih dveh letih, ko se je gibala okoli 10%. Ocenjujemo, da bo znašala letošnja **rast okoli 5%**. **Okoli 5-odstotno realno rast** dodane vrednosti pa ob povečani dejavnosti tudi statistično evidentiranega dela **pričakujemo tudi v prihodnjem letu**. Neposredna spodbuda za rast v dejavnosti gradbeništva v prihodnjih letih bi lahko izhajala iz nujne oživitve stanovanjske izgradnje, ki je bila v zadnjih letih

skromna. Zaradi sorazmerno visokega investicijskega multiplikatorja stanovanjske izgradnje pa bi večja stanovanjska izgradnja spodbudila tudi rast drugih sektorjev.

Po predhodnih podatkih se je skupni prihodek v **trgovini** na drobno in prodaji motornih vozil v prvih petih mesecih letos v primerjavi z enakim obdobjem lani realno povečal za 7.5%. Najvišji porast je zabeležen pri prodaji neživil (realno za 22.7%), predvsem zaradi velikega povečanja prihodka pri prodaji pohištva, gospodinjskih aparatov in gradbenega materiala (realno kar za 74.6%). Porast naj bi bil predvsem rezultat večje prodaje na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini. Prodaja živil, pijač in tobaka se je realno povečala za 7.3%. Realno nižji prihodek je bil v prvih petih mesecih zabeležen le pri prodaji motornih vozil (za 6.4%) in storitvah vzdrževanja in popravil motornih vozil (za 13%). Prodaja motornih goriv še vedno narašča, prihodek od prodaje je bil realno za 15.9% večji. Ob pričakovanem sezonskem povečanju dejavnosti trgovine v zadnjem četrtletju ocenjujemo, da bo letos dejavnost **trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe** dosegla realno **rast ustvarjene dodane vrednosti za okoli 5%**. **Okoli 5-odstotno realno rast** dodane vrednosti pa pričakujemo tudi v **prihodnjem letu**.

Dejavnost trgovine se sooča z velikimi likvidnostnimi težavami. Število pravnih oseb s področja trgovine, ki imajo blokiran žiro račun neprekinjeno nad 5 dni, se povečuje, njihov delež med pravnimi osebami z blokiranim računom pa znaša okoli 50%. V prvih devetih mesecih letos je bilo v povprečju število pravnih oseb v trgovini z blokiranim žiro računom kar za 21.7% večje kot v enakem obdobju lani. Položaj zaostrejuje finančna nedisciplina.

V prvih devetih mesecih letos je **število turistov** v primerjavi z enakim obdobjem lani **večje** za 12%, število nočitev pa je večje za 10%. Rast števila turistov in nočitev je predvsem posledica naraščanja števila tujih gostov. Število tujih gostov se je povečalo za 20%, število domačih pa le za 3%. Število nočitev tujih gostov je bilo večje za 24%, število nočitev domačih gostov pa je enako kot lani. V strukturi števila turistov so v prvih devetih mesecih letos prevladovali tuji turisti (53.4%), ki so ustvarili 48.1% vseh prenočitev. Več kot polovico nočitev tujcev so ustvarili gostje iz treh držav: Nemčije (25.7%), Italije (17.1%) in Avstrije (14.8%).

Po predhodnih podatkih plačilne bilance je devizni priliv od turizma v prvih osmih mesecih znašal 799 milijonov USD in je nominalno za 1.5% manjši kot v enakem obdobju lani. Deloma je to posledica medvalutnih sprememb (predvsem razmerja med ameriškim dolarjem in nemško marko), deloma pa tudi zmanjšane prodaje bencina ob italijanski meji in manjše prodaje v prostocarinskih prodajalnah zaradi avstrijskih ukrepov pri nakupu tobačnih izdelkov. Če odpravimo vpliv medvalutnih sprememb, je bil devizni priliv realno za 8.1% višji kot v enakem obdobju lani.

Na podlagi navedenih gibanj ocenjujemo, da se bo **dodana vrednost dejavnosti gostinstva letos realno povečala za okoli 8.5%**. Čeprav so bili rezultati letošnje turistične sezone ugodni, se moramo zavedati, da ima Slovenija zastarelo turistično infrastrukturo. Rast dejavnosti je v prihodnje odvisna tako od vlaganj kot tudi od kvalitete storitev. **V letu 1998** pričakujemo nadaljnjo rast, ki pa bo nižja kot letos. Ocenjujemo, da bi lahko bila dosežena **okoli 5-odstotna rast dodane vrednosti**.

V okviru kopenskega **prometa** smo letos kljub stavki priča zaustavitvi upadanja prometa na železnici, ki je bilo lani zelo močno. V prvih osmih mesecih so v železniškem blagovnem prometu prevozili za 1.5% več tonskih km ter za 0.8% manj potniških km. Podatki o cestnem

prometu, ki ne zajemajo samostojnih prevoznikov, pa kažejo na zmanjšanje cestnega blagovnega prometa za 6.1% in potniškega prometa za 17.4%. Sodeč po povečanju voznega parka tovornjakov pri zasebnikih za 4.7% v prvih osmih mesecih ocenjujemo, da se obseg cestnega blagovnega prometa, ki ga opravijo zasebniki, letos ne bo zmanjšal. Izboljšanju na železnici se pridružuje tudi večji pretovor blaga v pristaniščih (za 13.4%) in večji pomorski blagovni promet (za 1.7% več prevoženih tonskih milj blaga). V vseh prekladalnih dejavnostih skupaj se je število pretovorjenih ton povečalo za 6.9%. V prvih osmih mesecih je zračni promet domačega prevoznika za 2.2% večji kot v enakem obdobju lani, potniški promet na letališču pa je bil večji za 6.6%. Najbolj pa so povečali fizični obseg poslovanja v dejavnosti poštnih in telekomunikacijskih storitev. Pošta je namreč v prvih osmih mesecih odpremila kar za 24.6% več pisemskih in paketnih pošilk. Število telefonskih priključkov pa se bo letos povečalo za več kot 8%. Na osnovi navedenih kazalcev ocenjujemo, da bo dejavnost **prometa, skladiščenja in zvez** letos **dosegla okoli 4-odstotno realno rast dodane vrednosti**, podobno **rast** pa lahko pričakujemo **tudi v prihodnjem letu**.

OCENA GOSPODARSKIH GIBANJ V LETU 1997 IN MOŽNOSTI RAZVOJA V LETU 1998

2/3

4. IZDATKOVNA STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA - Glavni vzvod gospodarske rasti v letu 1997 je tuje povpraševanje, podobni obeti tudi za leto 1998

Potem ko sta lani k 3.1-odstotni gospodarski rasti sorazmerno uravnoteženo prispevali rast domačega in tujega povpraševanja, je **glavni dejavnik gospodarske rasti letos rast tujega povpraševanja**. K letošnji gospodarski rasti (po oceni 3¼ -odstotni) so zaradi močne izvozne usmerjenosti Slovenije na trge EU pripomogla predvsem ugodnejša gospodarska gibanja v EU. Industrijska proizvodnja v Nemčiji in Franciji je po lanski stagnaciji letos ponovno oživela in dosegla skoraj 3-odstotno rast. Industrijska proizvodnja se je okrepila tudi v Avstriji. Upadanje industrijske proizvodnje v Italiji pa naj bi se po ocenah letos ustavilo (glej tabelo 1, v poglavju 2.). Z okrevanjem industrijske proizvodnje pri najpomembnejših trgovinskih partnericah se je letos močno povečal njihov uvoz: pri štirih najpomembnejših partnericah v EU (Nemčija, Italija, Avstrija in Francija) realno za 4%. Ob doseženih ugodnih izvoznih rezultatih (podrobneje glej poglavje 5.2) in ocenah tujih analitikov o okrevanju industrije pri najpomembnejših trgovinskih partnericah (še posebej pa v Nemčiji), ocenjujemo, da se je letos **tuje povpraševanje** (izvoza blaga in storitev) **realno povečalo za 7.5%**.

Tabela 4: RAST POVPRASEVANJA V %			
	1996	1997	1998
Skupno agregatno povpraševanje	3.0	4.3	4.0
v tem:			
Tuje povpraševanje (izvoz)	2.5	7.5	5.3
Domače povpraševanje	3.2	3.4	3.7
reprodukcijsko	2.9	3.3	3.5
zasebna potrošnja	2.6	2.3	2.3

državna potrošnja	2,2	5.0	3.6
investicijsko	6.9	6.0	7.9
Vir: Ocena nacionalnih računov ZMAR			

Rast domačega povpraševanja letos močno **zaostaja** za rastjo tujega povpraševanja. Med komponentami domačega povpraševanja tudi letos najhitreje narašča investicijsko povpraševanja. Vendar se lani začeto upočasnjevanje rasti nadaljuje tudi letos. Dinamiko investicijske potrošnje tudi letos določajo predvsem investicije v gospodarsko infrastrukturo. Znaki umirjanja rasti so opazni tudi pri izdatkih rezidentnih gospodinjstev za končno potrošnjo. Ocenjujemo, da bo rast nacionalnih izdatkov rezidentnih gospodinjstev znašala le 2.3%. Umirjeno rast naj bi zadržali tudi v letu 1998. Dohodkovna politika je letos postavila trdne normativne okvire, ki bi k temu lahko pripomogli. Po rasti izdatkov pa bo letos predvsem zaradi lani sprejetih zakonskih obveznosti izstopala tudi država. Naraščanje izdatkov za državno potrošnjo bo letos precej hitrejše kot v preteklih letih (lani 2.2-odstotno, letos 5-odstotno); nekoliko nižjo rast pa predvidevamo v prihodnjem letu (3.6-odstotno).

Tabela 5: Izdatkovna struktura BDP				
	Struktura v %			
	1995	1996	1997	1998
Bruto domači proizvod	100.0	100.0	100.0	100.0
Izvoz-uvoz proizvodov in storitev	-1.3	-0.9	-1.6	-1.3
Skupna domača končna potrošnja	101.3	100.9	101.6	101.3
Zasebna potrošnja	57.9	57.3	57.0	56.2
Državna potrošnja	20.2	20.2	20.5	20.5
Investicije v osnovna sredstva	21.2	22.5	23.3	24.0
Spremembe zalog	2.0	0.9	0.8	0.6
Vir: SURS: 1995, 1996; BS, ZMAR: ocene za leti 1997 in 1998				

Izdatki za domačo končno potrošnjo že od leta 1995 presegajo ustvarjeni bruto domači proizvod. Presežki v menjavi storitev tudi letos ne bodo zadoščali za pokritje blagovnega primanjkljaja, ocenjujemo, da bo skupni saldo izvoza in uvoza proizvodov in storitev negativen tudi v letošnjem letu (-1.6% bruto domačega proizvoda). V strukturi končne potrošnje bruto domačega proizvoda se je v letu 1997 zmanjšal delež zasebne potrošnje (za 0.3 odstotne točke), največ so pridobile investicije v osnovna sredstva (0.8 odstotne točke), udeležbo v bruto domačem proizvodu pa so povečali tudi izdatki za državno potrošnjo (za 0.3 odstotne točke). Ob nadaljnji izgradnji gospodarske infrastrukture in oživitvi podjetniških investicij v letu 1997 pričakujemo 7.9-odstotno realno rast investicij. Bruto investicije v prihodnjem letu bi znašale 24.0% bruto domačega proizvoda.

Tabela 6: OBLIKOVANJE IN DELITEV NACIONALNEGA DOHODKA				
	Struktura v %			
	1995	1996	1997	1998
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	100.0	100.0	100.0	100.0
Saldo faktorskih dohodkov	0.8	0.8	0.6	0.6

BRUTO NACIONALNI DOHODEK	100.8	100.8	100.6	100.6
Saldo tekočih transferov	0.5	0.4	0.4	0.5
BRUTO NACIONALNI RAZPOLOŽLJIVI DOHODEK	101.3	101.2	101.0	101.1
Nacionalna končna potrošnja	78.1	77.5	77.4	76.7
BRUTO VARČEVANJE	23.2	23.7	23.6	24.4
Saldo tekočih transakcij s tujino	0.0	0.3	-0.6	-0.2
BRUTO INVESTICIJE	23.2	23.4	24.1	24.6
v tem: investicije v osnovna sredstva	21.2	22.5	23.3	24.0
NETO INVESTICIJE	6.5	5.4	5.5	6.0
Vir: Ocena nacionalnih računov ZMAR				

Zaradi pozitivnega salda faktorskih dohodkov in tekočih transferov je bil bruto nacionalni razpoložljivi dohodek lani za 1.2 odstotne točke večji od bruto domačega proizvoda. Ocenjujemo, da bo saldo dohodkov in tekočih transferjev pozitiven (v višini 1.0% BDP) tudi letos in v prihodnjem letu. Delež bruto nacionalnega varčevanja v bruto domačem proizvodu se je letos ohranil na približno enaki ravni kot lani (23.7% v letu 1996, 23.6% v letu 1997). Dosežena raven nacionalnega varčevanja letos ne bo zadoščala za financiranje domačih investicij, zato se bo "primanjkljaj" financiral z zadolževanjem v tujini (negativen saldo tekočih transakcij v računu tujine v višini 0.6% BDP). Delež te ključne makroekonomske kategorije v bruto domačem proizvodu, ki je predpogoj za investicije in nadaljnjo gospodarsko rast, naj bi se v letu 1998 povečal in znašal 24.4% BDP. Takšna raven varčevanja bi omogočila financiranje investicij ob manjšem neto zadolževanju v tujini (v višini 0.2% BDP).

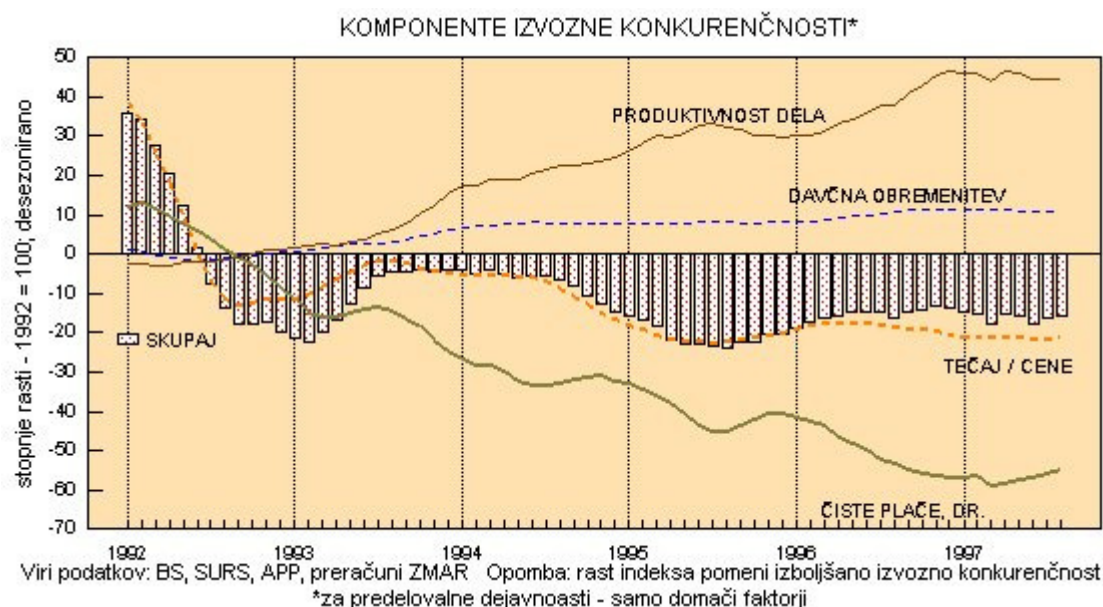
5. IZVOZNA KONKURENČNOST, EKONOMSKI ODNOSI S TUJINO IN OCENE DEŽELNEGA TVEGANJA

5.1. IZVOZNA KONKURENČNOST - Po lanskem izboljšanju se letos izvozna konkurenčnost ohranja na enaki ravni, podobni obeti tudi za prihodnje leto

Letos in v prihodnjem letu se bo izvozna konkurenčnost predelovalne industrije (merjena z relativnimi stroški dela na enoto proizvodnje v košari valut) **ohranila približno na ravni leta 1996**. Po bolj ali manj neprekinjenem poslabševanju v prvi polovici leta 1997 se je izvozna konkurenčnost sredi leta nekoliko izboljšala. Tolar, ki je kljub krepitvi tečaja ameriškega dolarja med decembrom in junijem do košare za slovenske izvoznike pomembnejših valut realno apreciral za 2%, je julija in avgusta, po intervencijah Banke Slovenije, realno depreciral za okoli 3%. Realni stroški dela na zaposlenega so po desezoniranih podatkih že julija padli pod decembrsko raven (v avgustu so bili nižji za 0.5%). V poletnih mesecih se je ustavilo tudi upadanje produktivnosti dela, ker se je ob umirjenem zmanjševanju zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih upočasnilo trendno upadanje proizvodnje. Stroški dela na enoto proizvoda v košari valut so bili junija še za 3.2% višji kot decembra lani, v avgustu pa so decembrsko raven presegali še za 1.7%. V avgustu letos je bila izvozna konkurenčnost boljša kot v avgustu lani, boljša pa je tudi, če primerjamo povprečje prvih osmih mesecev.

Konec septembra se je rast deviznih tečajev na podjetniškem in menjalniškem trgu ustavila. Kljub še vedno velikim presežkom deviz na deviznem trgu so možnosti za ukrepanje Banke

Slovenije do konca leta omejene. Če se bodo napovedi o ponovni krepitvi USD na mednarodnih valutnih trgih v prihodnjih mesecih uresničile, bo devizni učinkovit tečaj letos realno za okoli 1% nižji kot lani. Ohranjanje izvozne konkurenčnosti slovenske predelovalne industrije na ravni leta 1996 bo tako v letu 1997 predvsem posledica 4.8-odstotne rasti produktivnosti dela, deloma pa tudi učinka lanskega zmanjšanja socialnih prispevkov. Davčna obremenitev plač se bo zato zmanjšala za okoli 0.9% in prispevala k bolj umirjeni rasti stroškov dela na zaposlenega.



V primerjavi s pomembnejšimi trgovinskimi partnerji iz EU se bo konkurenčnost slovenske predelovalne industrije letos poslabšala, ker bo apreciacija tolarja do nemške marke, avstrijskega šilinga, italijanske lire in francoskega franka predvidoma nekoliko večja kot do košarice valut. Po ocenah bo apreciacija tolarja v povprečju približno 3.5-odstotna, skladno s tem pa bodo višji tudi relativni stroški dela na enoto proizvoda (za okoli 3%). **Konkurenčnost slovenske predelovalne industrije v primerjavi z državami CEFTA pa se bo v letu 1997 izboljšala.** Razpoložljive napovedi o gibanjih tečaja ameriškega dolarja, plač in produktivnosti dela v državah CEFTA kažejo v povprečju na izboljšanje za okoli 4%.

Ker je rahla apreciacija tolarja ob bolj ali manj stalni presežni ponudbi deviz tudi v letu 1998 zelo verjetna, bo ohranitev dosežene ravni izvozne konkurenčnosti v prihodnjem letu odvisno predvsem od: (a) umirjene rasti plač in drugih prejemkov (predpostavljena je 2.7-odstotna rast), saj so možnosti za novo davčno razbremenitev plač zaradi javnofinančnih problemov zelo omejene; (b) oživitve proizvodnje predelovalne dejavnosti (2-odstotna rast), kar bi ob bolj umirjenem upadanju zaposlenosti zagotavljalo dovolj visoko rast produktivnosti dela (5.5-odstotno). Le dovolj visoka rast produktivnosti bi namreč uspela nevtralizirati negativni učinek apreciacije tolarja in realne rasti stroškov dela na zaposlenega na izvozno konkurenčnost.

5.2. IZVOZNO-UVOZNI TOKOVI IN PLAČILNA BILANCA - Visoke realne stopnje rasti izvoza in uvoza blaga, nekoliko večji trgovinski primanjkljaj, manjši presežek v menjavi storitev in rahel plačilno-bilančni primanjkljaj v letu 1997

Krepitev gospodarske rasti v državah EU in visoke realne stopnje rasti njihovega uvoza spodbudno vplivajo na slovensko blagovno menjavo. **Vrednost blagovne menjave se ob**

bistveno močnejšem ameriškem dolarju, ki se je v primerjavi s košaro valut v prvih devetih mesecih letos okreplil za kar 11.4%, **izražena v ameriških dolarjih ohranja na približno enaki ravni kot lani, realno pa beleži visoke stopnje rasti.** Ker rast slovenskega izvoza v države EU (predvsem v Nemčijo, Italijo in Avstrijo) presega rast njihovega uvoza, je Slovenija letos rahlo povečala tržni delež na teh trgih.

V prvih osmih mesecih letos je bil izvoz blaga, izražen v tekočih USD, za 1.2% nižji, uvoz blaga pa je ostal približno na enaki ravni kot lani v enakem obdobju (tj. za 0.7% nižji). Medletne primerjave podatkov o blagovnih tokovih, izraženih v ameriških dolarjih, zaradi velikih medvalutnih sprememb letos ne kažejo prave slike. Ameriški dolar, v katerem so izraženi zunanjetrgovinski tokovi, je namreč v prvih osmih mesecih letos v primerjavi s košarico valut kar za 11.6% močnejši kot v enakem obdobju lani. Izračuni realnih stopenj rasti, s katerimi izločimo vpliv medvalutnih sprememb in sprememb cen na tujih trgih, kažejo, da se je izvoz blaga realno povečal za 9.5%, uvoz blaga pa je bil realno večji za 9.2%.

V strukturi blagovne menjave v prvih osmih mesecih beležimo razvojno ugodno povečanje deleža izvoza in uvoza proizvodov za investicije, rahlo zmanjšuje pa se blagovna menjava proizvodov za široko potrošnjo. V prvih osmih mesecih je delež izvoza strojev in naprav predstavljal 13.1% celotnega izvoza (lani v enakem obdobju 12.3%).

Izvoz blaga v države EU, izražen v dolarjih, je v prvih osmih mesecih letos v primerjavi z enakim obdobju lani za 2% manjši, realno pa kar za 10.1% večji. Delež izvoza v države EU v slovenskem izvozu je v prvih osmih mesecih znašal 64.5%, oziroma je ostal približno enaki ravni kot lani. Glavne trgovinske partnerice v EU, s katerimi Slovenija realizira okoli 90% blagovne menjave z EU, so tudi letos Nemčija, Italija, Avstrija in Francija (glej tabelo 10 v statistični prilogi). V našete države je Slovenija v prvih osmih mesecih izvozila 57.6% celotnega izvoza blaga in od njih uvozila 55.9% celotnega uvoza blaga.

Zunanjetrgovinski primanjkljaj z državami EU je v prvih osmih mesecih znašal 653 milijonov USD in je za 20 milijonov USD manjši kot v enakem obdobju lani. Zaradi hitre rasti uvoza blaga iz držav CEFTA se je zunanjetrgovinski primanjkljaj s temi državami povečal za 43.7 milijonov USD in je znašal 149.8 milijonov USD. Izvoz blaga v države bivše Jugoslavije je izražen v dolarjih ostal na enaki ravni kot lani, uvoz blaga pa je bil manjši za 15.7%. Zunanjetrgovinski presežek z državami bivše Jugoslavije je zato večji, kot je bil v enakem obdobju lani (za 69.6 milijonov USD) in je znašal 486.8 milijonov USD. Po podatkih plačilne bilance je celoten trgovinski primanjkljaj (f.o.b/f.o.b) znašal 630.1 milijonov USD, kar je za 35.3 milijonov USD več kot v enakem obdobju lani.

Presežek v storitveni menjavi, ki ga Slovenija beleži v vseh letih samostojnosti, je v prvih osmih mesecih znašal 405.3 miliona USD in je bil nižji kot v enakem obdobju lani. Manjši presežek je predvsem posledica manjšega izvoza storitev (za 3.7%), saj je uvoz storitev, izražen v ameriških dolarjih, ostal na enaki ravni. K manjšemu izvozu storitev je v največji meri prispeval za 7.3% nižji izvoz transportnih storitev. Prilivi od turizma, izraženi v dolarjih, so le nekoliko nižji kot v enakem obdobju lani, realno pa so za 8.1% večji.

Večji primanjkljaj v blagovni menjavi, manjši presežek v storitveni menjavi in manjši presežek pri dohodkih od dela in kapitala so se odrazili v primanjkljaju v tekočem računu plačilne bilance, ki je v prvih osmih mesecih znašal 90.7 milijonov USD (lani v enakem obdobju presežek v vrednosti 21.4 milijonov USD).

Kapitalski in finančni račun plačilne bilance izkazuje v prvih osmih mesecih pozitiven saldo v vrednosti 110 milijonov USD. Vrednost tujih neposrednih naložb je znašala 229.9 milijonov USD. Z izdajo blagajniških zapisov je BS v prvih osmih mesecih letos povečala odkup deviz in omilila pritisk na apreciacijo tolarja. Zaradi denarne politike BS, ki znižuje devizne rezerve poslovnih bank, so se imetja tuje gotovine in vlog naših bank znižala, mednarodne denarne rezerve BS pa so se povečale.

Na podlagi tekočih in ocenjenih gospodarskih gibanj v domačem in mednarodnem okolju do konca leta ocenjujemo, da bo **izvoz blaga letos realno večji za 7.8%, uvoz blaga pa za 7.6%. Zunanjetrgovinski primanjkljaj** se bo v primerjavi z lani predvidoma povečal za 58 milijonov USD in bo **znašal 940 milijonov USD**. Ocenjujemo, da bo ob 6.3-odstotni realni rasti izvoza storitev in 5-odstotni realni rasti uvoza storitev **presežek v storitveni menjavi** manjši kot lani in bo znašal **okoli 660 milijonov USD**. Ob v primerjavi z lani nekoliko manjšim presežkom pri dohodkih od dela in kapitala ter tekočih transferih bo po ocenah **primanjkljaj v tekočem delu plačilne bilance** letos **znašal okoli 100 milijonov USD**, kar predstavlja 0.6% ocenjenega bruto domačega proizvoda v letu 1997 .

Skupne devizne rezerve naj bi ob koncu leta predvidoma znašale 4,300 milijonov USD in bi za 2.6% presegale celoten zunanji dolg. Zadoščale bodo za pokritje 5-mesečnega uvoza blaga in storitev. Celoten zunanji dolg bi po ocenah predstavljal 40.7% skupnega izvoza (izvoz blaga in storitev) oziroma 23.3% bruto domačega proizvoda.

V letu 1998 se bo po ocenah tujih analitikov (OECD; IMF; Evropska komisija) konjunktura v svetu in državah EU še okrepila. Uvoz sedmih najpomembnejših slovenskih trgovinskih partneric se bo v prihodnjem letu realno povečal za 6.8% (OECD, 1997). Rast izvoznega povpraševanja bo v prihodnjem letu predvidoma spodbudila rast proizvodnje predelovalne industrije, ki ustvari 98.7% slovenskega izvoza blaga, in bo omogočila nadaljnjo rast slovenskega izvoza. Po ocenah bi se **izvoz blaga realno povečal za 4.9%, uvoz blaga pa bi bil za 5.1% realno višji. Blagovni primanjkljaj bi se tako še nekoliko povečal** in znašal 980 milijonov USD. Ob predvideni 6.8-odstotni realni rasti izvoza storitev in 4-odstotnem povečanju uvoza storitev ocenjujemo, da se bo **presežek v menjavi storitev ponovno povečal** in znašal 740 milijonov USD. Večji presežek v storitveni menjavi pa je odvisen predvsem od večjega neto priliva iz turizma. Ob povečanju presežka v storitveni menjavi bo **primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance v letu 1998 predvidoma manjši kot v letu 1997**. Po ocenah naj bi znašal okoli 40 milijonov USD.

5.3 NEPOSREDNE IN PORTFOLIO TUJE INVESTICIJE - Nadaljnja rast neposrednih tujih investicij v Sloveniji, naše investicije v tujini pa še vedno skromne

Po najnovejših podatkih Banke Slovenije so bile neposredne tuje investicije v Sloveniji v preteklih letih nekoliko višje, kot je to veljalo do sedaj. **Vrednost neposrednih tujih investicij pri nas je** tako konec leta 1994 **znašala 1,331.0 milijonov USD**, 1,744.7 milijonov USD konec leta 1995 in **1,934.3 milijonov USD konec leta 1996**. Višje vrednosti so v približno enaki meri rezultat povečanja lastniškega kapitala in reinvestiranih dobičkov tujih investorjev kot povečanja neto obveznosti slovenskih podjetij s tujim kapitalom do njihovih matičnih firm. Od celotnega povečanja stanja vhodnih neposrednih tujih investicij v obdobju 1994-1996 v višini 603.3 milijona USD odpade 296.1 milijona USD na povečanje lastniškega kapitala in reinvestiranih dobičkov in 307.2 milijona USD na povečanje neto obveznosti. Rastoči pomen neto obveznosti v celotnem znesku vhodnih neposrednih tujih investicij kaže

na utrjevanje že obstoječih podjetij s tujim kapitalom v Sloveniji in hkrati tudi na neugodne pogoje podjetniškega financiranja pri nas.

V prvih osmih mesecih letos je priliv neposrednih tujih investicij v Slovenijo, na osnovi podatkov iz plačilnega prometa s tujino, znašal 229.9 milijona USD, kar je, merjeno v dolarjih, **za več kot štirikrat več kot v enakem obdobju lani.** Upoštevajoč dejstvo, da podatki o prilivih neposrednih tujih investicij iz plačilnega prometa s tujino ne upoštevajo terjatev in obveznosti med povezanimi podjetji in da so v zadnjih letih neto obveznosti predstavljale približno polovico celotnega povečanja stanj vhodnih neposrednih tujih investicij, lahko sklepamo, da se obseg neposrednih tujih investicij v Sloveniji počasi približuje obsegu 2.5 milijarde USD. Če bodo v prihodnjih mesecih realizirani nekateri že napovedani projekti neposrednega tujega investiranja v Slovenijo (predvsem vstop ameriškega Goodyearja v kranjsko Savo), pa bo ta znesek še večji.

Po podatkih Banke Slovenije je bilo konec leta 1996 stanje vhodnih portfolio tujih investicij v lastniške vrednostne papirje 97.7 milijona USD (leta 1995 56.2 milijona USD in leta 1994 43.2 milijona USD). Pri tem predstavljajo vlaganja v bančni sektor 30.1 milijona USD, v ostale sektorje oz. predvsem v podjetniški sektor (kupovanje delnic nekaterih najbolj atraktivnih slovenskih podjetij) pa 67.6 milijona USD.

Neposredne slovenske investicije v tujini kažejo precej bolj negotove oziroma nihajoče trende kot investiranje tujcev pri nas. Čeprav se je stanje teh investicij od 280.8 milijona USD ob koncu leta 1994 povečalo kar na 403.6 milijona USD ob koncu leta 1995, se je v letu 1996 spet zmanjšalo na 366.1 milijona USD. Pri tem se obseg lastniškega kapitala in reinvestiranih dobičkov slovenskih neposrednih investorjev skorajda ni spreminjal. Spremembe so se dogajale predvsem na področju neto terjatev slovenskih neposrednih investorjev do njihovih podjetij v tujini, ki so se od 8.9 milijonov USD v letu 1994 povečale na kar 114.4 milijona USD v letu 1995 in spet padle na 88.6 milijonov USD. Zdi se, da gre tudi pri slovenskih izhodnih neposrednih investicijah pretežno za utrjevanje že obstoječih podjetij. Podjetij, ki bi na novo vstopala v to, z vidika prodora na tuje trge vse pomembnejšo obliko mednarodnega ekonomskega sodelovanja, je namreč zelo malo oziroma jih skoraj ni.

Obseg slovenskih portfolio investicij v tuje lastniške vrednostne papirje je bil in ostaja zanemarljivo majhen, čeprav je v obdobju 1994-1996 postopoma naraščal. Konec leta 1996 so omenjene investicije znašale 23.4 milijona USD, od tega so 9.1 milijona USD investirale banke, 14.3 milijona USD pa ostali sektorji.

5.4. OCENA DEŽELNEGA TVEGANJA - Slabša ocena deželnega tveganja in ponovno prvo mesto med tranzicijskimi državami

Jesenska ocena deželnega tveganja (Euromoney, 1997) je nekoliko slabša, kot je bila spomladanska (število točk je za 1.3% nižje). Poslabšala se je predvsem ocena političnega rizika (za 11.3%), nekoliko manj točk pa je Slovenija dobila tudi na račun indikatorjev ekonomskih sprememb (za 4.9%) in indikatorjev kreditnega tveganja (za 3.7%). Ob nespremenjeni oceni indikatorjev dolga pa so se indikatorji dostopa na trg mednarodnih financ precej izboljšali (za 14.2%). Kljub poslabšanju ocene je Slovenija ponovno prevzela vodstvo med tranzicijskimi državami.

Slabši oceni ekonomskih sprememb in političnega rizika nista specifičnost Slovenije. Ocena političnega tveganja je slabša za večino tranzicijskih držav. Te si tokrat po skupni oceni

sledijo v naslednjem vrstnem redu: Slovenija, Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška, Latvija. Poslabšanje ocene političnega rizika, ki po Euromoneyjevih ocenah izraža stanje tveganosti pri servisiranju pogodbenih obveznosti za blago, storitve in posojila, pri financiranju menjave in transferju dividend oziroma vloženega kapitala in sploh prostosti gibanja kapitala v deželi gostiteljici, je zelo šibko povezano z oceno ekonomskih sprememb. Poslabšanje je bolj razložljivo z nekaterimi indikatorji, ki jih Euromoney izrecno ne ocenjuje. Upoštevani pa so npr. v oceni Heritage Foundation ("1997 - Index of economic freedom") Heritageja, kjer Slovenija kotira med šesterico kot predzadnja. Notranjo anatomijo teh svoboščin nekoliko bolj osvetljuje ocenjevalna družba Freedom House, ki med sedmimi indikatorji namenja tako šesto mesto Sloveniji zaradi ocene političnih procesov (od volitev do strankarske konfiguracije), zaradi ocene poteka privatizacije in reforme javne uprave, njene pravne in izvršne razvidnosti (glej Shor, 1997).

6. INVESTICIJE - V letu 1997 nadaljnje umirjanje dinamike rasti investicij in še vedno pomembna vloga investicij v infrastrukturo

Ob slabi podatkovni osnovi za tekoče spremljanje investicijske aktivnosti domačih gospodarskih subjektov je ocena gibanj izdelana predvsem na nekaterih posrednih kazalcih. Podatki Agencije Republike Slovenije za plačilni promet o mesečnih izplačilih za naložbe, ki so edini mesečno razpoložljiv indikator naložbene aktivnosti domačih gospodarskih subjektov, zajemajo nekaj več kot 30% celotne naložbene aktivnosti. Ker vključujejo tudi transakcije v zvezi z nakupi lastniških deležev, pa so za oceno investicijske aktivnosti sorazmerno slab indikator.

Pri oblikovanju ocene obsega ustvarjenih naložb smo uporabili predvsem posredne indikatorje (industrijska proizvodnja, gradbena dejavnost, uvoz opreme). Na tej osnovi ocenjujemo, da so investicije **letos realno za okoli 6% večje kot lani**. Njihov delež v bruto domačem proizvodu pa se je z 22.5%, kolikor je znašal v letu 1996, povečal na 23.3%. Visoke stopnje rasti investicij, ki smo jih beležili v obdobju 1993-1995, so predvsem v letih 1994 in 1995 posledica začetka investicij v infrastrukturo, ki so nadomestile skromno rast podjetniških investicij. Skromna investicijska aktivnost podjetij je verjetno v veliki meri posledica še vedno precej razdrobljene lastniške strukture, ki ne daje zadostne spodbude za nova vlaganja, na drugi strani pa tudi visoke cene kapitala na domačem trgu.

Ob predvidenih vlaganjih v razvoj gospodarske infrastrukture, nadaljnji rasti uvoza opreme in ob nekoliko povečani naložbeni dejavnosti podjetij ocenjujemo, da bi lahko rast obsega ustvarjenih naložb v prihodnjem letu znašala okoli 8%. Ob okoli 8-odstotni rasti investicij bi delež investicij v stalna sredstva v bruto domačem proizvodu v letu 1998 znašal 24%.

Po razvitosti infrastrukture Slovenija še vedno precej zaostaja za bolj razvitimi državami EU. Za postopno odpravljanje zaostajanja se je Slovenija odločila že v več razvojnih dokumentih. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS, 1995) je v ta namen opredelila povprečno letno raven investicij v gospodarsko infrastrukturo v višini 5.4% bruto domačega proizvoda. Ocenjene potrebe po investicijah v infrastrukturo znašajo 8.7% bruto domačega proizvoda (Mrak, 1997).

V letu 1996 in v letu 1997 je delež investicij v gospodarsko infrastrukturo v bruto domačem proizvodu po ocenah znašal 5.2%. V letu 1998 pa bo njihov delež ob predvidenih vlaganjih nekoliko nižji (5%). Osnovni vzrok za manjše **investicije v gospodarsko infrastrukturo** so omejene možnosti virov financiranja. Pri tem velja opozoriti predvsem na:

(1) **Omejene možnosti za financiranje investicij iz državnega proračuna in njihovo izrinjanje iz proračuna.** V letih 1994 in 1995 se je iz proračuna namenilo za investicije v gospodarsko infrastrukturo in netržne dejavnosti ter javno upravo 2.8% bruto domačega proizvoda. Zaradi naraščanja drugih obveznosti državnega proračuna se je višina investicij, financiranih iz državnega proračuna, v letu 1996 zmanjšala na 2.67% BDP. Po predlogu proračuna za leto 1997 (Poročevalec, št.41/97) naj bi bil delež vseh investicij iz proračuna še nižji (2.54% bruto domačega proizvoda). Manj kot v preteklih letih pa je v predlogu proračuna predvideno tudi za vlaganja v gospodarsko infrastrukturo (samo 1.48% bruto domačega proizvoda).

(2) **Omejevanja zadolževanja javnega sektorja.** Zaradi zmanjševanja proračunskega financiranja in pomanjkanja lastnih sredstev za financiranje investicij, ki je v veliki meri tudi posledica omejevanja rasti cen proizvodov in storitev javnih gospodarskih družb, se iz leta v leto povečuje pritisk javnega sektorja na zadolževanje. Da ne bi zadolževanje preseglo obvladljive razsežnosti, je Ministrstvo za finance letos pripravilo Memorandum o zahtevanih pogojih za financiranje javnega sektorja za obdobje 1997-2001, ki predlaga omejevanje zadolževanje javnega sektorja z zgornjo mejo zadolžitve na ravni zadolžitve ob koncu leta 1996 (9.5% bruto domačega proizvoda).

Ocenjeni razkorak med potrebnimi investicijami v infrastrukturo in možnostmi njihovega financiranja letno znaša med 3.3 in 3.6% bruto domačega proizvoda (Mrak, 1997). **Rešitev problema** ni v večjem proračunskem financiranju (sprejemljiva raven je okoli 2% BDP letno) niti v povečevanju javnega zadolževanja, temveč v **liberalizaciji cen, privatizaciji javnih gospodarskih služb in v financiranju investicij tudi s privatnim kapitalom; kratkoročno pa tudi v selektivni prodaji državnega premoženja.**

7. JAVNE FINANCE - Javnofinančni primanjkljaj bo letos presegel 1% bruto domačega proizvoda; za zmanjšanje primanjkljaja v letu 1998 potrebni varčevalni ukrepi države, novi davčni viri in prodaja dela državnega premoženja

Leto 1997 na področju javnih financ zaznamuje zamuda pri pripravi državnega proračuna za leto 1997, trikrat podaljšano začasno financiranje potreb proračunskih porabnikov, maja sprejeti Zakon o zagotovitvi dodatnih sredstev za financiranje potreb proračunskih porabnikov in hitra rast javnofinančnih odhodkov zaradi lani sprejetih dodatnih obveznosti (plače, socialni transferji). Zaradi velike zamude pri sprejemanju proračuna je Vlada predlagala podaljšanje proračunskega leta 1997 do konca januarja 1998. Za pokrivanje odhodkov predlaganega proračuna za leto 1997 bo namenjen tudi del prihodkov od prometnega davka, ki bodo vplačani v januarju 1998.

Javnofinančni prihodki v letu 1997 se oblikujejo na podlagi davčnega instrumentarija, ki je zelo podoben instrumentariju ob koncu leta 1996. Plače so obremenjene s prispevki za socialno varnost v višini 38% od mase plač, kar je manj, kot je znašala povprečna obremenitev v letu 1996. Sredi leta je bila spremenjena lestvica obdavčitve plač pri davku na izplačane plače. S povečanjem spodnje višine bruto plače na zaposlenega, za katero se davek na izplačane plače ne plačuje, so se razbremenile predvsem nižje plače. Progresivnost lestvice je bila povečana. V skladu z začasnim pridružitvenim sporazumom EU so se na začetku leta znižale carinske stopnje za določene proizvode, kar v letu 1997 precej zmanjšuje javnofinančne prihodke iz naslova carin. Na področju prometnih davkov so se povečale stopnje prometnega davka na naftne derivate. Kot edini novi davčni vir je bila letos uvedena taksa za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, ki je ob v letu 1995 uvedeni

taksi za onesnaževanje vode drugi pri nas uveden fiskalni inštrument varovanja okolja. Tudi v letu 1997 se nadaljujejo aktivnosti za uvedbo davka na dodano vrednost in trošarin. Zakon o davku na dodano vrednost in o trošarinah je v državnem zboru že od junija 1996. Sprejet mora biti do konca marca 1998, da bi lahko na začetku leta 1999 prešli s sistema prometnih davkov na davek na dodano vrednost.

V sredi leta 1996 sprejeti ukrepi, ki na letošnje javnofinančne prihodke vplivajo s celoletnim delovanjem, in ukrepi, sprejeti letos, vplivajo tako na višino kot tudi na spremenjeno strukturo javnofinančnih prihodkov v letu 1997. Zaradi lanskega znižanja stopenj prispevkov za socialno varnost in umirjene rasti plač v letu 1997 ocenjujemo, da bodo prihodki od prispevkov za socialno varnost, ki v strukturi javnofinančnih prihodkov predstavljajo okoli 35%, letos za 2.2% realno manjši kot lani. Znižanje carinskih stopenj bo letos prineslo za skoraj 30% realno nižje prihodke kot lani. Zmanjšanje prihodkov od carin je bilo sicer pričakovano, vendar je padeč presegel ocene na začetku leta. Prihodke od dohodnine zmanjšujejo poračuni dohodnine za preteklo leto, zato ocenjujemo, da bodo letos le za 1.7% realno višji kot lani. Kljub višjim davčnim stopnjam prometnega davka na naftne derivate v letu 1997 bodo prihodki od prometnih davkov letos le za 2.6% realno večji kot lani, kar je manj kot je bilo pričakovano v začetku leta. S predlagano vključitvijo dela prihodkov od prometnega davka, vplačanega v januarju 1998, med prihodke proračuna za leto 1997 pa bodo prihodki od prometnega davka realno višji za 7.2%. K rasti javnofinančnih prihodkov v letu 1997 sta prispevali na novo uvedena taksa za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida in celoletna veljavnost davka na izplačane plače, ki pa v strukturi javnofinančnih prihodkov pomenita le nekaj več kot 3%. Naša spomladanska ocena rasti javnofinančnih prihodkov (realno za 1.9%) je vključevala tudi uvedbo v aprilu predlaganega davka na avtomobile, ki pa ni bil sprejet. Ocenjujemo, da bodo celotni **javnofinančni prihodki** (skupaj s kupninami, vendar brez podaljšanja proračunskega leta) **letos samo za 1.5% realno višji kot lani**. Njihov **delež v bruto domačem proizvodu** (skupaj s kupninami od privatizacije podjetij) se bo zmanjšal za 0.7 odstotne točke, in sicer od 45.2% v letu 1996 na **44.5%** v letu 1997. S podaljšanjem financiranja proračuna za leto 1997 do konca januarja 1998 (prenos dela prometnih davkov, vplačanih v januarju med prihodke proračuna leta 1997) se bodo javnofinančni prihodki letos povečali realno za 3%. Njihov delež v bruto domačem proizvodu pa bo dosegel 45.1%, kar je približno toliko kot lani.

Na strani **javnofinančnih odhodkov** se bodo letošnji odhodki za realizacijo pravic, ki izhajajo iz zakona in drugih predpisov o pokojninskem in invalidskem zavarovanju realno povečali za 4.3%. Njihov delež v bruto domačem proizvodu bo znašal 13.5% in bo za 0.1 odstotne točke večji kot v letu 1996. Nekoliko večje upokojevanje je letos predvsem posledica izkoriščanja možnosti, ki ga daje zakon o žrtvah vojnega nasilja.

V obveznem zdravstvenem zavarovanju bo v letu 1997 zagotovljen približno enak obseg programov in pravic kot v letu 1996. Delež odhodkov za obvezno zdravstveno zavarovanje (skupaj s sredstvi, ki se za zdravstvo namenjajo iz državnega proračuna) v bruto domačem proizvodu bo v letu 1997 znašal 6.8%, kar je toliko kot lani.

Proračunska poraba občin bo letos po oceni

realno za 2.1% večja kot v letu 1996 in bo znašala okoli 4.8% bruto domačega proizvoda, kar je za 0.1 odstotne točke manj kot lani.

Proračunska poraba države bo letos skoraj vse leto potekala po pravilih začasnega financiranja, ki predvidevajo mesečne proračunske odhodke le v višini povprečne dvanajstine porabe v prejšnjem letu. Obseg in struktura odhodkov, ki jih določa začasno financiranje, nista prilagojena potrebam in pogojem delovanja proračunski uporabnikov v letu 1997. Z Zakonom o zagotovitvi dodatnih sredstev iz državnega proračuna, ki je bil sprejet v mesecu maju, so zato bila zagotovljena dodatna sredstva za izpolnjevanje obveznostih države. Razprava o predlogu državnega proračuna za leto 1997, ki ga je Vlada parlamentu predložila konec julija, še poteka. Po dopolnjenem predlogu proračuna bi odhodki znašali 743 milijarde tolarjev, kar je realno za 14.2% več kot lani. Velik del proračunske porabe države določajo plače, socialni transferji in transferji za pokritje primanjkljaja v blagajni pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Prav na teh področjih so bile v letu 1996 sprejete odločitve, ki pomenijo velik pritisk na obseg in povečanje letošnjih proračunskih odhodkov. Proračunska poraba države brez transferov iz državnega proračuna v pokojninsko blagajno, občinske proračune in v zdravstveno blagajno je realno večja za 10.4%. Delež proračunske porabe države v bruto domačem proizvodu se s tem poveča s 19.5% v letu 1996 na 20.9%.

Ker državni proračun še ni sprejet, je obseg državnih izdatkov, ki bodo realizirano do konca decembra 1997 težko ocenjevati. V decembru praktično nemogoče realizirati odhodke v višini, ki izhaja iz predloga proračuna. Ocenjujemo, da bo do konca leta lahko realiziranih okoli 720 milijard tolarjev odhodkov državnega proračuna, s čemer bi bili letošnji proračunski odhodki za 10.5% realno večji kot v letu 1996. Delež proračunske porabe, ki bi se realizirala do konca leta, v bruto domačem proizvodu bi bil za 0.6 odstotne točke višji kot v letu 1996 in bi znašal 20.1% bruto domačega proizvoda. Celotni **javnofinančni odhodki** bi ob taki predpostavki v letu 1997 znašali **45.7% bruto domačega proizvoda**. Njihov delež pa bi bil za 0.8 odstotne točke višji kot v letu 1996.

Po dopolnjenem predlogu proračuna (v višini 743 milijard tolarjev) za leto 1997 pa **bo delež javnofinančnih odhodkov v bruto domačem proizvodu znašal 46.5%**, kar je za 1.6 odstotne točke več kot v letu 1996.

Po tem ko smo še v letu 1996 v konsolidirani bilanci javnofinančnih prihodkov in odhodkov beležili presežek v višini 0.3% bruto domačega proizvoda, bo v letu 1997 **javnofinančni primanjkljaj presegel en odstotek bruto domačega proizvoda**. Ob prvem predlogu proračuna za leto 1997 se je predvideval javnofinančni primanjkljaj v višini 0.9% bruto domačega proizvoda, vendar bodo po ocenah letošnji javnofinančni prihodki (zbrani do konca leta 1997) nekoliko manjši, kot so bili predvideni. **Razlika** med javnofinančnimi prihodki in odhodki v letu (do konca decembra) bo tako znašala **1.2% bruto domačega proizvoda**. **Ob upoštevanju predlaganega podaljšanja proračunskega leta (na strani prihodkov in odhodkov)** do konca januarja pa bo po ocenah javnofinančni primanjkljaj znašal **1.4% bruto domačega proizvoda**.

Zaradi negativnih učinkov, ki jih lahko ima financiranje večjega javnofinančnega primanjkljaja, mora biti **cilj ekonomske politike na področju javnih financ v letu 1998 zmanjšanje primanjkljaja**. Ob javnofinančnih težavah leta 1997, ki se prenašajo tudi v leto 1998, bo cilj možno doseči le z zmanjšanjem javnofinančnih odhodkov (na okoli 45.5% bruto domačega proizvoda), uvedbo ekonomsko smiselnih in fiskalno donosnih novih davčnih virov ter dodatnimi prihodki od prodaje državnega premoženja.

Projekcija za leto 1998 (glej tabeli 12 in 13 v statistični prilogi) predvideva, da se bodo javnofinančni prihodki oblikovali po instrumentariju, ki bo dopolnjen s predlogi Vlade v

varčevalnem programu. Vladni predlog predvideva nove davčne vire, ki bi v prihodnjem letu v javnofinančno blagajno prinesli okoli 0.7% bruto domačega proizvoda. Vlada med ukrepi nacionalnega varčevalnega paketa predvideva, da bo dodatne vire za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja na 0.5% bruto domačega proizvoda zagotovila s prodajo državnega premoženja. Za doseganje cilja bi morali s prodajo premoženja zagotoviti prihodke v višini okoli 0.7% bruto domačega proizvoda. Javnofinančni prihodki bi tako v letu 1998 znašali okoli 45% bruto domačega proizvoda. Predvidene javnofinančne prihodke bo zaradi težav pri prodaji državnega premoženja (nezadostna kupna moč, nerazvitost in zaprtost finančnega trga) in morebitnih težav (zamud) pri uvajanju novih davčnih virov težko doseči. Zato bi bilo po naši oceni javnofinančne izdatke potrebno dodatno zmanjšati za okoli 20 milijard tolarjev.

Pokojninsko in invalidsko zavarovanje bo po ocenah v letu 1998 imelo 13.4% bruto domačega proizvoda odhodkov, kar je za 0.1 odstotne točke manj kot v letu 1997. Vendar bo ob močnejšem povečanju upokojevanja zaradi pričakovanih sprememb pokojninskega sistema lahko ta delež tudi nekoliko višji.

V obveznem zdravstvenem zavarovanju bo v letu 1998 zagotovljen približno enak obseg programov in pravic kot v letu 1997; delež odhodkov obveznega zdravstvenega zavarovanja bo znašal okoli 6.7% bruto domačega proizvoda, kar je za 0.1 odstotne točke manj kot v letu 1997.

Proračunska poraba občin bo v letu 1998 predvidoma znašala 4.7% bruto domačega proizvoda, kar je za 0.1 odstotne točke manj kot v letu 1997.

Odhodki državnega proračuna so ocenjeni v višini 821 milijard tolarjev. Omenjena višina odhodkov državnega proračuna vključuje učinke varčevalnih ukrepov, ki jih je predlagala Vlada. Varčevalni ukrepi so potrebni predvsem na področju plač v državnih organih, v izvajalskih organizacijah in drugih zavodih in na področju socialnih transferjev, kjer bi s spremembami predpisov posegli tudi v znižanje nekaterih zakonskih pravic. Ukrepi bodo selektivni, tako da ne bi prihajalo do izrinjanja razvojno usmerjenih odhodkov in odhodkov zaradi financiranja reform.

OCENA GOSPODARSKIH GIBANJ V LETU 1997 IN MOŽNOSTI RAZVOJA V LETU 1998

3/3

8. ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST - Nadaljnja stagnacija skupne zaposlenosti ob nekoliko manjšem zmanjševanju zaposlenosti v industriji; tudi letos velika razlika med mednarodno primerljivo in registrirano stopnjo brezposelnosti

V letu 1996 se je zaposlenost po podatkih tekoče statistike zmanjšala za nadaljnji odstotek, za 0.6-odstotka pa je manjše tudi število delovno aktivnega prebivalstva. V prvi polovici leta 1997 se je upadanje zaposlenosti in števila delovno aktivnih ustavilo. V prvem četrletju je stagniralo, v drugem četrletju pa celo rahlo naraščalo. Razpoložljivi podatki za poletne mesece potrjujejo spomladi predvideno **stagnacijo celotne zaposlenosti v letu 1997**. Pri

ocenjeni gospodarski rasti v letu 1997 (3¼-odstotna) in stagnaciji zaposlenosti je rast globalne produktivnosti dela (za okoli 3.3%) letos nekoliko manjša kot v letu 1996.

Kljub rahlemu porastu zaposelnosti v juniju in juliju je podobno kot v preteklih letih tudi letos upadanje zaposlovanja največje v rudarstvu in predelovalni industriji. Vendar je letošnji padec zaposlenosti v industriji precej manjši kot prejšnja leta. Lani se je število zaposlenih zmanjšalo za 5.2%. Pri nadaljevanju sedanjih trendov do konca leta bi se zaposelnost v industriji zmanjšala za manj kot 4%, kolikor so podjetja na začetku leta napovedovala v anketi, ki jo izvaja Republiški zavod za zaposlovanje (RZZ, LP-ZAP, april 1997). Ob skromni rasti proizvodnje pomeni manjše zmanjšanje zaposelnosti tudi nižjo rast produktivnosti dela v predelovalni industriji in upočasnitev procesa prestrukturiranja. Upočasnjena rast produktivnosti v predelovalni industriji je na eni strani posledica še vedno skromnih investicij v predelovalni industriji, na drugi strani pa dejstva, da so podjetja v veliki meri že izčrpala možnosti povečevanja produktivnosti na račun zmanjševanja zaposelnosti.

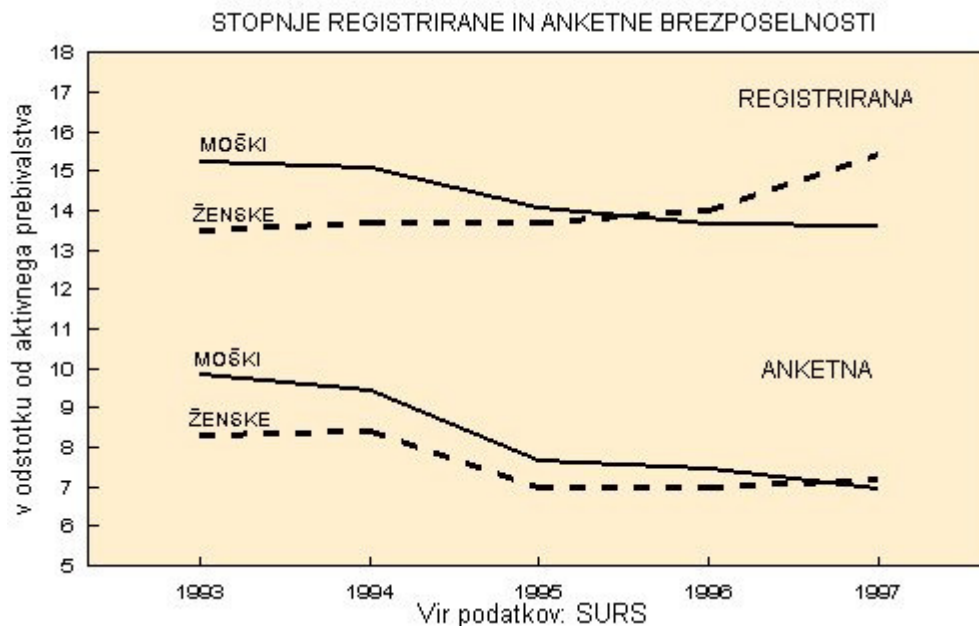
Med storitvenimi dejavnostmi še naprej močno narašča zaposlovanje v javni upravi (po nezmanjšani letni stopnji okrog 5%), nekoliko manj v finančnih ter poslovnih in drugih storitvah (med 2 in 4%), narašča tudi zaposlovanje v trgovini, v prometu in gostinstvu pa upada. Rast zaposlovanja v družbenih dejavnostih (izobraževanje, zdravstvo, socialno varstvo) je letos nizka (manj kot 1% letno).

Predvidena nekoliko višja gospodarska rast, ki vključuje tudi nekoliko hitrejšo rast investicij, in nadaljnja rast fleksibilnih oblik zaposlovanja lahko v **prihodnjem letu** omogoči predvidoma **okoli 0.5-odstotno rast skupne zaposelnosti**. Ob takšnih gibanjih bi se produktivnost dela tudi v prihodnjem letu povečala za nekaj več kot 3%. Pritiski konkurence na tujih in domačih trgih, ki bi zahtevali hitrejšo rast produktivnosti, bi povzročili nadaljnjo stagnacijo zaposelnosti oziroma celo ponovno upadanje. Ker neposredni vpliv gospodarske rasti na rast zaposelnosti zmanjšuje močna prisotnost strukturne brezposelnosti na trgu dela, rast zaposelnosti zagotavljajo le visoke stopnje gospodarske rasti, ki jih dolgoročno zagotavljajo zadostne investicije.

Kljub stagnaciji zaposelnosti **število registriranih brezposelnih letos narašča** bolj, kot smo pričakovali spomladi. Analiza tokov oblikovanja aktivnega prebivalstva kaže, da več zaposlovanja kot prejšnja leta poteka brez posredovanja zavodov za zaposlovanje. Mimo zavodov za zaposlovanje se zaposlujejo predvsem mlajši. V registrih pa ostajajo starejši, nekvalificirani in polkvalificirani ali kako drugače težje zaposljivi brezposelni. Tako kljub sezonskemu prilivu mladih delež težje zaposljivih delavcev narašča: delež starejših od 40 let se približuje 42 odstotkom, delež dolgoročno brezposelnih pa se ponovno vrača na okoli 60%. Število brezposelnih brez izobrazbe še naprej narašča, čeprav se njihov delež (okrog 47%) v strukturi nekoliko zmanjšuje. Izobraženost posameznika, ki je v obdobju transformacijske depresije povečevala verjetnost, da bo zaposleni obdržal zaposlitev (Orazem; Vodopivec, 1995), ostaja tudi v obdobju gospodarske rasti pomemben dejavnik zaposlitvenih možnosti iskalca zaposlitve. Na močno prisotnost strukturne brezposelnosti in na večje težave pri zaposlovanju brezposelnih brez izobrazbe pa kaže tudi primerjava med brezposlenimi in prostimi delovnimi mesti glede na stopnjo izobrazbe. Na eno prosto delovno mesto z višjo ali visoko izobrazbo pride v povprečju okrog 5 registrirano brezposelnih oseb z ustrežno izobrazbo, na prosto delovno mesto s poklicno ali srednjo izobrazbo okrog 10 brezposelnih, na nekvalificirana in polkvalificirana prosta delovna mesta pa okrog 15 brezposelnih brez izobrazbe. Razmerje med številom prostih delovnih mest in brezposelnih brez izobrazbe je v

prvi polovici leta 1996 sicer kazalo tendenco upadanja, vendar pa od sredine leta 1996 ponovno narašča.

Podatki o stopnji brezposelnosti žensk in moških kažejo, da so transformacijska depresija in težave zaradi izgube jugoslovanskega trga bolj prizadele moško kot žensko delovno silo. Upočasnitev gospodarske rasti v letu 1995 pa je bolj prizadela žensko delovno silo. **Stopnja brezposelnosti žensk**, ki je bila v letih 1992-1994 nižja od brezposelnosti moških, se je v jeseni leta 1995 izenačila s stopnjo brezposelnosti moških in je bila v letu 1996 že **višja kot stopnja brezposelnosti moških**. Razlika se je letos še povečala.



Odliv iz brezposelnosti v zaposlitev je letos nekoliko večji kot lani, priliv delavcev, ki so izgubili delo, pa nekoliko manjši. Nekoliko manjši kot v preteklih letih bo, kot kaže, letos tudi priliv iskalcev prve zaposlitve (priliv iz šol). Zadnji podatki pa že nakazujejo ponovna nekoliko večje čiščenje evidenc o brezposelnih. V avgustu je bilo registriranih 125.2 tisoč brezposelnih oseb. Do konca leta ne pričakujemo večjega povečanja števila brezposelnih. Po ocenah bi bilo na uradih za zaposlovanje ob koncu leta prijavljenih okoli 126 tisoč brezposelnih oseb, kar je za okoli 1% več kot ob koncu leta 1996. Stopnja brezposelnosti ob koncu leta pa bi znašala okoli 14.4%. **Povprečno število registrirano brezposelnih bi tako letos znašalo okoli 125 tisoč, kar je za 4% oz. 5 tisoč brezposelnih več kot lani.** Nekoliko višja kot lani pa bo tudi povprečna letna **stopnja registrirane brezposelnosti**, ki bo po ocenah znašala **14.4%** (lani 13.9%). Ob nadaljnjem prestrukturiranju gospodarstva in pričakovanem povečanju aktivnega prebivalstva zaradi vstopa nadpovprečno številčnih generacij na trg dela v prihodnjem letu kljub okrepitvi gospodarske rasti ne pričakujemo bistvenega zmanjšanja registrirane brezposelnosti. **Povprečna letna stopnja brezposelnosti bo tako po ocenah tudi v prihodnjem letu ostala okoli 14.4-odstotna.**

Mednarodno primerljiva stopnja brezposelnosti (ILO kriteriji za ugotavljanje brezposelnosti) je v drugem četrtletju letos znašala **7.1%** in **je nekoliko nižja kot lani** (7.3%). Tako se je še nekoliko povečala velika razlika med stopnjo anketne in registrirane brezposelnosti. Med registriranimi brezposelnimi še vedno narašča delež tistih, ki v času izvajanja ankete niso bili brezposelni po mednarodno usklajenih merilih. Teh je letos že 54.8% (lani in predlani 50.5%). Še naprej zbuja skrb tudi visoka stopnja brezposelnosti

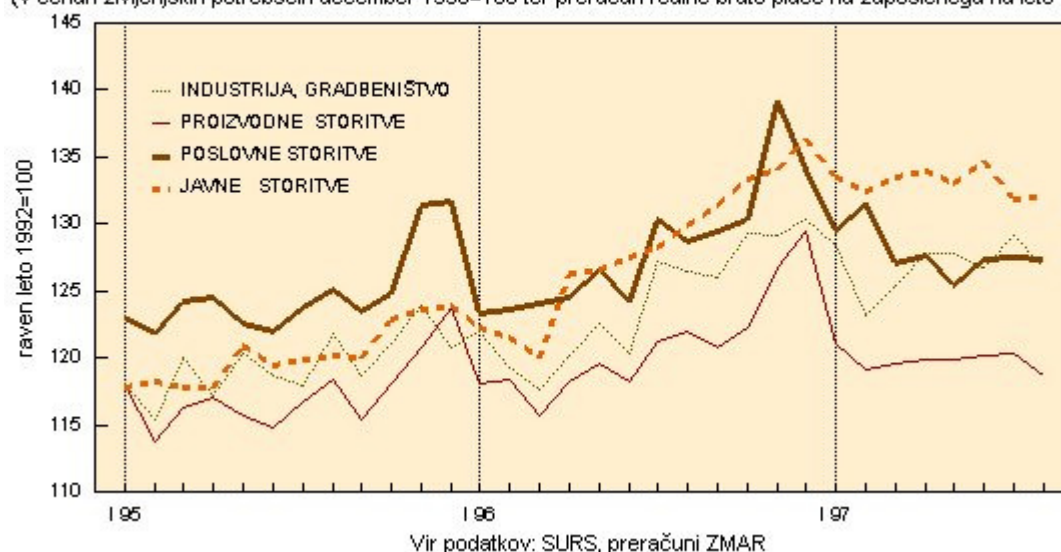
mladih (17.4-odstotna), zlasti žensk (19.7-odstotna), kar kaže na probleme mladih pri zaposlovanju. Nizka stopnja brezposelnosti starejših od 50 let (okrog 3-odstotna) pa je lahko znak bodisi njihove večje vključenosti v različne neformalne ali neplačane oblike delovne aktivnosti bodisi kaže na večji delež starejših oseb, ki so obupale pri iskanju zaposlitve in se zato po ILO-kriterijih ne uvrščajo med aktivno prebivalstvo. Rezultati ankete o delovni sili kažejo tudi na relativno visoko število neplačanih pomagajočih družinskih članov med delovno aktivnimi, zlasti v kmetijstvu.

9. PLAČE - Dohodkovna politika letos uspešna; zaostajanje rasti povprečne bruto plače na zaposlenega za rastjo produktivnosti predvideno tudi v letu 1998

Osnovni cilj dohodkovne politike je umirjena in predvsem počasnejša rast plač od produktivnosti dela, kar bi prispevalo k večji konkurenčnosti pri nastopanju na tujih trgih. Določanje plač urejajo kolektivne pogodbe, individualne pogodbe, Zakon o razmerju plač in drugi zakoni. Za usklajeno delovanje pri usmerjanju vseh plač pa se v tripartitnem sporazumevanju sklepa ustrezen dogovor. Veljavnost lani sklenjenega socialnega sporazuma je potekla konec maja letos. Pogajanja za sklenitev letošnjega socialnega sporazuma so se začela dovolj zgodaj, da bi lahko bil novi socialni sporazum sklenjen pravočasno. Po vsebini je predlog letošnjega sporazuma obsežnejši kot v preteklih letih. Socialni partnerji so v okviru pogajanj dosegli sporazum o usmeritvah na področju zaposlovanja, cen, obrestnih mer, plač, socialne varnosti, stanovanjske politike in pravne varnosti. Ker na področju fiskalne politike ni bilo soglasja za predlagane rešitve, **Socialni sporazum za obdobje 1997-1999 še ni podpisan**, čeprav je sklenitev socialnega sporazuma, ki izraža širši družbeni konsenz o prej navedenih področjih, za vodenje ekonomske politike zelo pomemben. Za kontinuiteto dohodkovne politike je bilo potrebno čim prej urediti področje plač, saj je z junijem prenehal veljati Socialni sporazum za leto 1996 in Zakon o izvajanju socialnega sporazuma za leto 1996. V začetku julija je bil zato sprejet **Zakon o določitvi minimalne plače in o načinu usklajevanja plač**, ki v svojih členih **povzema dogovorjene usmeritve iz socialnega sporazuma za področje plač za letošnje in drugo leto.**

Zakon o določitvi minimalne plače in o načinu usklajevanja plač določa mehanizem usklajevanja izhodiščnih plač in že letos za usklajevanje upošteva cene življenjskih potrebščin, ki bodo v prihodnjem letu nadomestile cene na drobno kot indikator inflacije. Zakon bo v veljavi do srede leta 1999, če se socialni partnerji ne bodo prej sporazumeli o drugačni minimalni plači ali načinu usklajevanja plač.

MESEČNE REALNE BRUTO PLAČE NA ZAPOSLENEGA
(v cenah življenjskih potrebščin december 1996=100 ter preračun realne bruto plače na zaposlenega na leto



Mehanizem usklajevanja plač izhaja iz osnovne predpostavke, da naj bi se usklajevanje izhodiščnih plač z rastjo cen izvajalo enkrat letno in pri tem upoštevalo 85% rasti cen v tem obdobju. Prejšnji mehanizem je predvideval usklajevanje plač z rastjo drobnoprodajnih cen vsake tri mesece, zato je bilo potrebno za ublažitev prehoda na daljše obdobje vgraditi določene "varovalke", ki bi preprečil večji realni padec izhodiščnih plač. Prva uskladitev je sicer predvidena pri izplačilu plač za januar 1998, vendar se uskladitev izvede prej v primeru, da v obdobju od aprila rast cen življenjskih potrebščin preseže 5.5%. V primeru, da rast cen glede na december lani preseže 8.8% pred koncem leta, se pri usklajevanju izhodiščnih plač do konca leta upošteva celotna rast cen. Dodatni "varovalni mehanizem" pa je predviden še za plače v predelovalni industriji, saj je predvideno, da se v primeru, če bruto plača na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih raste štiri mesece zapored počasneje od rasti cen, pri naslednji uskladitvi izhodiščnih plač upošteva 90-odstotna rast cen. Podobni "varovalni mehanizmi" pa so predvideni tudi za leto 1998. Predčasna uskladitev izhodiščnih plač v letu 1998 je predvidena, če rast cen preseže 6.5% pred iztekom leta.

Usklajevalni mehanizem velja za vse plače, tudi za plače v javnem sektorju. Z zakonom je določeno, da se tudi plače po individualnih pogodbah ne smejo povečevati hitreje, kot je predvideno za izhodiščne plače. S tem naj bi se preprečilo ponovitev nezaželenega gibanja plač iz druge polovice leta 1996. Zakon ureja tudi področje izplačil plač na osnovi izkazanih pozitivnih poslovnih rezultatov, vendar največ v višini ene povprečne plače in ne več kot 25% dobička. Izplačilo je možno po ugotavljanju celoletnih rezultatov poslovanja.

Omenjeni zakon določa tudi višino **minimalne plače**, ker zakon o minimalni plači dosedaj še ni bil sprejet. Minimalne plače se z rastjo cen usklajujejo na enak način kot druge plače. Enkrat letno pa naj bi se minimalne plače povečale še za stopnjo realne rasti bruto domačega proizvoda. O opisani ureditvi usklajevanja minimalne plače in njeni višini so se v okviru letošnjih pogajanj sporazumeli socialni partnerji. Z dogovorom je bila minimalna plača določena nekoliko višje, kot bi bila, če bi se upoštevali dogovorjeni načini usklajevanja oz. povečanja za stopnjo gospodarske rasti v preteklem letu. Minimalna plača se je s 56,781 SIT, kolikor je znašala v drugem četrtletju letos, povečala na 59,150 SIT, kar je skoraj 4.2-odstotno povečanje. Nova minimalna plača rahlo presega izhodiščno plačo v tretjem tarifnem razredu

splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, kar pomeni da plače v spodnjih tarifnih razredih praktično ne morejo več zagotavljati povezanosti plač s produktivnostjo dela.

V prvi polovici leta 1997 je bilo gibanje plač še pod vplivom socialnega sporazuma za leto 1996 in zakona o izvajanju sporazuma. **Gibanje plač je bilo dokaj umirjeno tako v podjetniškem kot tudi v javnem sektorju.** Nekoliko večja je bila le rast bruto plače na zaposlenega v dejavnosti izobraževanja za mesec marec in delno tudi za april. Tedaj je namreč začel veljati Zakon o spremembi zakona o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in v organih lokalnih skupnosti, ki je uvedel način napredovanja v plačilne razrede tudi za zaposlene v vrtcih, osnovnem in srednjem šolstvu. Umirjeno gibanje plač se je nadaljevalo tudi po sprejetju Zakona o določitvi minimalne plače in o načinu usklajevanja plač. Bruto plača na zaposlenega je za mesec julij realno skoraj stagnirala (0.2%), za mesec avgust pa je realno upadla za 1%. Umirjenost v gibanju plač je značilna tako za tržni del gospodarstva kot tudi za javni sektor.

Po koncu poslovnega leta se bo začelo ob ugotavljanju poslovnih rezultatov izplačevanje trinajste plače v podjetjih, kar bo predvidoma povečalo stopnje rasti plač. Če bodo ta povečanja plač zmerna, **ocenjujemo, da bo bruto plača na zaposlenega letos v povprečju realno za okoli 2.5% višja kot lani.** Rast bruto plače na zaposlenega pa bi tako za skoraj eno odstotno točko **zaostajala za rastjo produktivnosti dela.**

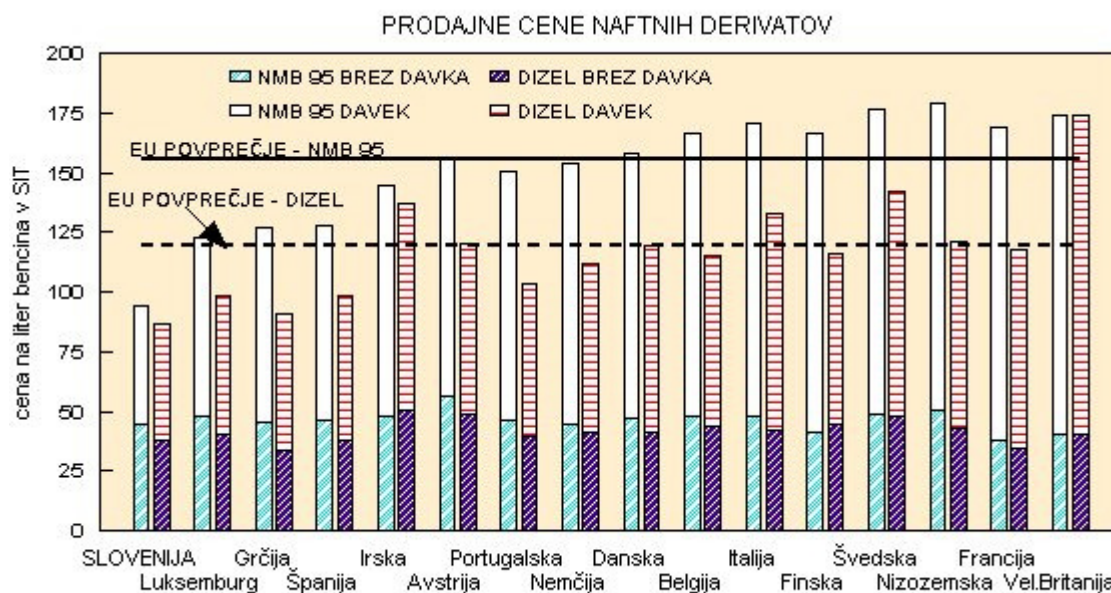
V letu 1998 bodo na področju plač veljale usmeritve, vgrajene v Zakon o določitvi minimalne plače in o načinu usklajevanja plač. Omejitve so določene tako za plače, ki se urejajo s kolektivnimi pogodbami, kot tudi za plače, ki se urejajo z individualnimi pogodbami, in plače, ki se urejajo z zakonom o razmerjih plač in drugimi zakoni. **Ocenjujemo, da se bo bruto plača na zaposlenega realno povečala za okoli 2.5% in bo tudi v prihodnjem letu zaostajala za rastjo produktivnosti dela za slabo odstotno točko.**

Prejemki za povračilo stroškov v zvezi z delom in drugi osebni prejemki še bolj pa prejemki za izplačila po pogodbah o delu in po avtorskih pogodbah so se letos realno povečali za okoli 2%. Njihova rast je letos zelo upočasnjena v primerjavi z lani, ko so se realno povečali kar za okoli 15%. V primerjavi z maso plač se bo delež teh vrst prejemkov po večletni naraščajoči dinamiki letos sicer zmanjšal, vendar ostaja še visok (42.8%).

10. CENE - Povprečna letna inflacija letos na ravni okoli 9% ; v letu 1998 prehod na nov način merjenja inflacije in rahlo zmanjšanje stopnje ob nadaljnjem odpravljanju cenovnih nesorazmerij

Spomladi zastavljeni cilj ohraniti inflacijo ob koncu leta na ravni 8.8%, kot je znašala stopnja rasti ob koncu leta 1996, letos, kot kaže, ne bo dosežen. V prvih desetih mesecih letos so se drobnoprodajne cene povečale za 8.5%. Večjih inflacijskih pritiskov do konca leta ne pričakujemo. Ocenjujemo, da bo **letos letna stopnja inflacije ob koncu leta višja kot lani** (okoli 9.5%). **Povprečna letna stopnja** pa se bo v primerjavi z letom 1996, ko je znašala 9.7%, kljub temu **nekoliko zmanjšala** na okoli 9%.

Letna stopnja rasti drobnoprodajnih cen, ki ostaja do začetka prihodnjega leta osnovno merilo inflacije, je marca letos dosegla svojo najnižjo vrednosti po osamosvojitvi (7.4%). V aprilu pa je začela ponovno naraščati in je v septembru dosegla najvišjo letno vrednost (10.1%) v letu 1997. Osnovni razlog za ponovno naraščanje letnih stopenj rasti drobnoprodajnih cen je pospešeno odpravljanje cenovnih nesorazmerij ter liberalizacija nekaterih cen.



Cenovna politika je letos, kot je bilo predvideno, intenzivneje odpravljala cenovna nesorazmerja kot v preteklih letih. Zniževanje inflacije v preteklih letih je bilo namreč doseženo tudi na račun relativnega zaostajanja cen, ki so pod nadzorom Vlade. Odpravljanje cenovnih nesorazmerij je letos intenzivno potekalo na področju cen energentov. Področje cenovnega nadzora pa je doživelo kar nekaj sprememb. Že od srede lanskega leta se cene neprofitnih stanarin oblikujejo prosto. Letos pa so bile sproščene še nekatere cene komunalnih storitev (pogrebne storitve, parkirnine ter dimnikarske storitve) in cene storitev mestnega potniškega prometa. Vlada je spremenila obliko nadzora cen storitev oskrbe z zemeljskim plinom po plinovodni mreži in cen proizvodnje ter distribucije pare in tople vode. Ukrep določitve najvišje cene je nadomestil ukrep načina oblikovanja cen, ki se je ob uvedbi ekološke takse izkazal kot primernejša oblika nadzora.

Politika nadzora cen je k za 8.5% višjim drobnoprodajnim cenam v oktobru v primerjavi z decembrom lani prispevala 4.4 odstotne točke. Cenovna nesorazmerja so se letos intenzivno odpravljala zlasti pri cenah energentov, ki so tako letos v povprečju dražji kar za 21% in so k inflaciji prispevali okoli 3.2 odstotne točke. Drobnoprodajne cene naftnih derivatov so bile v oktobru za 22.5% višje kot v decembru lani. Cene naftnih derivatov pa zaradi nižjih davkov v strukturi cene še vedno močno zaostajajo za povprečnimi cenami naftnih derivatov v EU. Letošnje podražitve naftnih derivatov so bile zato izjemno septembrske podražitve posledica dvigovanja stopnje prometnega davka. Septembrska podražitev (za 3.9%) pa je bila posledica povečanja nabavne cene bencinov zaradi rasti tečaja ameriškega dolarja in povečanja cen nafte in derivatov na svetovnem trgu. Cena električne energije za gospodinjstva se je letos povečala za 15.7%.

V okviru nadzorovanih cen so se letos nadpovprečno povečale še cene telekomunikacijskih storitev (za 14.0%) in obveznega avtomobilskega zavarovanja, ki so bile v septembru za 15.8% višje kot decembra lani. Kljub letošnjim podražitvam telekomunikacijskih storitev so dejanski stroški storitev pri notranjem telefonskem prometu še vedno višji od cene. Rast cen zavarovalnih premij pa je v preteklih letih relativno zaostajala.

Nadpovprečno so se letos povečale tudi cene osnovnih komunalnih storitev (za 10.9%). Za cenovni nadzor na tem področju je bilo v zadnjih letih značilno neupoštevanje vladnih pravil,

ter povečevanje cen preko prispevkov in taks. Previdoma z januarjem 1998 naj bi pričela veljati Metodologija o načinu oblikovanja cen osnovnih komunalnih storitev. Omogočila bo prenos pristojnosti oblikovanja cen na občine, ki bolj poznajo problematiko posameznih regionalnih področij.

V letu 1998 bo Slovenija kot **merilo inflacije** začela uporabljati evropsko primerljiv **indeks cen življenjskih potrebščin**. Prehod na novo osnovno merilo inflacije je del metodoloških sprememb statističnega spremljanja cen, ki ga zahtevajo standardi EU. Rast indeksa cen življenjskih potrebščin je bila letos nekoliko nižja kot indeksa drobnoprodajnih cen. V prvih desetih mesecih letos so se cene življenjskih potrebščin povečale za 7.3%, v primerjavi z oktobrom lani pa so v oktobru letos višje za 8.7%.

Vlada in Banka Slovenije bosta tudi v prihodnjem letu delovali v smeri nadaljnjega zmanjšanja inflacije. Nadaljno zmanjšanje bo zaradi nujno potrebnega pospešenega odpravljanja cenovnih nesorazmerij (zlasti pri cenah energentov ter prometa in zvez) in reform, ki imajo inflacijske učinke, lahko potekalo le postopoma in počasi. **Inflacija** naj bi se tako **v prihodnjem letu** predvidoma znižala na **okoli 8%**.

Vlada bo predvidoma v letu 1998 objavila program liberalizacije cen in odpravljanja cenovnih nesorazmerij. Sproščene naj bi bile cene, ki so na trgu dosegle dovolj visoko relativno raven in zadostno konkurenco. Drugo leto naj bi bil tudi sprejet nov Zakon o cenah, ki naj bi poenotil predpise na censkem področju z veljavno zakonodajo v EU. Zagotovil naj bi tudi večjo učinkovitost, preglednost, raznolikost ter disciplino na trgu ter na področju nadzora cen.

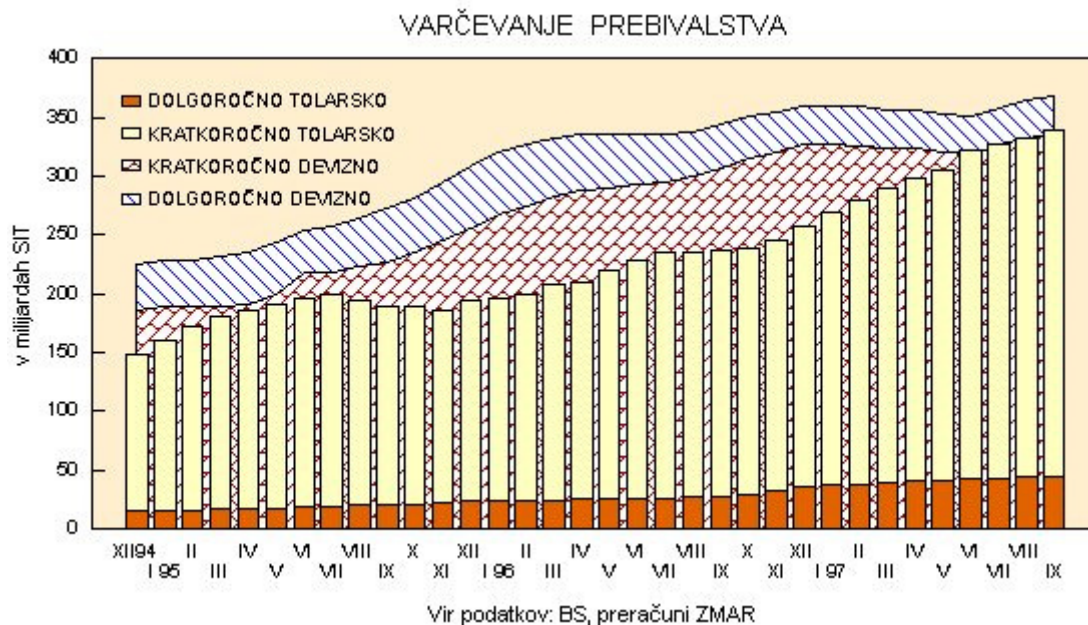
11. DENAR IN LIKVIDNOST - Kljub zmanjševanju so obrestne mere za posojila še vedno sorazmerno visoke; likvidnostne težave gospodarstva večje kot lani

V prvih dneh maja letos je Banka Slovenije (BS) prvič javno objavila cilj denarne politike za leto 1997. Politiko je dopolnila z večjim upoštevanjem srednjeročne komponente: ob kratkoročnih analizah in zagotavljanju primarne likvidnosti v odnosu do popraševanja po ožjem transakcijskem denarju M1, je letos začela spremljati in upoštevati tudi gibanje denarnega agregata M3. Denarni agregat M3 je po ocenah BS v bolj stabilni in dolgoročni zvezi z nominalnim proizvodom in inflacijo kot M1. Kot letošnji posredni cilj denarne politike je tako objavila rast denarnega agregata M3, ki naj bi v obdobju od zadnjega četrletja 1996 do zadnjega četrletja 1997 porasel za 18%, z odstopanjem plus ali minus 4 odstotne točke (t.j. letno rast agregata M3 v okviru med 14% in 22%).

Na osnovi razpoložljivih podatkov o gibanju denarnega agregata M3 do septembra lahko ocenimo, da se denarni cilj uresničuje. **Denarni agregat M3** je bil v povprečju v 3. četrletju letos za 16% višji kot v povprečju v zadnjem četrletju lani oz. za 20.4% višji kot v 3. četrletju leta 1996. Ciljni agregat se torej giblje **v okvirih spomladi zastavljenega cilja**.

Izdajanje denarja preko monetizacije kapitalskih tokov iz tujine je bila v prvih devetih mesecih glavni vir izdajanja denarja v bančnem sistemu in je povzročila povečanje deviznih rezerv. Skupne devizne rezerve so konec septembra letos znašale 4,233.6 milijonov USD in so bile, izražene v ameriških dolarjih, za 4.7% višje kot ob koncu leta 1996. Če upoštevamo rast tečaja tolarja je rast še višja. V okviru deviznih rezerv so se nadpovprečno povečale devizne rezerve Banke Slovenije, ki so konec septembra znašale 3,264 milijonov USD deviznih rezerv, kar je, izraženo v dolarjih, za 43.2% več kot decembra lani. Delež BS v celotnih deviznih rezervah se je s 55.2% v decembru lani povzpел na kar 75.5% konec

septembra letos. Nadpovprečna rast deviznih rezerv BS je posledica aktivne politike deviznih intervencij BS v letu 1997, s katerimi je BS v poletnih mesecih spodbudila rast tečaja tolarja.



Ob koncu septembra je bilo stanje kreditov v primerjavi z decembrom lani realno za 4.3% višje. V strukturi celotnih kreditov je delež kreditov gospodarstvu naraščal do marca 1997, nato se je zniževal in je konec septembra znašal 62.1%, kar je za 2.3 odstotne točke manj kot decembra lani. Močno, za skoraj 11%, so se povečali krediti prebivalstvu in drugim. Več kot 80% teh kreditov je dolgoročnih.

V prvih devetih mesecih leta 1997 je **tolarsko varčevanje prebivalstva** naraščalo in je konec septembra bilo **realno za 22.8% večje kot decembra lani**. Devizne vloge prebivalstva so bile predvsem pod vplivom gibanja deviznega tečaja nemške marke in so se v prvi polovici leta 1997 realno zmanjševale, julija pa so začele naraščati. Konec septembra so bile devizne vloge prebivalstva realno za 0.5% manjše kot decembra lani. Skupno devizno in tolarско varčevanje prebivalstva v bankah je letos ves čas zmerno naraščalo in je bilo konec septembra realno za 8.7% večje kot decembra lani. Delež deviznih prihrankov v celotnih sredstvih prebivalstva v bankah se je letos zniževal in je konec septembra znašal 55.0%, kar je za 5.1 odstotnih točk manj kot decembra lani. **V strukturi vseh depozitov prebivalstva se je ustavilo naraščanje kratkoročnih vlog.**

Likvidnost bank je dobra, kar potrjuje stabilnost obrestnih mer na medbančnem denarnem trgu. Obrestne mere na medbančnem denarnem trgu so v septembru znašale v povprečju 10.4% (nominalno na letni ravni), kar je le nekoliko več kot temeljna obrestna mera (TOM) preračunana na letno raven. Nominalne obrestne mere na medbančnem denarnem trgu se bile septembra na približno enaki ravni kot v decembru lani, realne pa so bile nižje.

Povprečne realne obrestne mere nad revalorizacijsko stopnjo za kratkoročna in dolgoročna posojila so se v letošnjih prvih devetih mesecih počasi zniževale. V septembru so povprečne obrestne mere za kratkoročna posojila znašale 9.9%, kar je za 1.6 odstotne točke manj kot decembra 1996, za dolgoročna posojila pa 11.1%, kar je za 1.4 odstotne točke manj kot decembra 1996. Tudi povprečna realna obrestna mera nad revalorizacijsko stopnjo za potrošniška posojila se je bistveno znižala, saj je septembra letos znašala 8.3%, decembra lani

pa 10.3%. S podpisom medbančnega dogovora o najvišjih pasivnih obrestnih merah so se v aprilu znižale realne obrestne mere za depozite (kratkoročne in dolgoročne vezane vloge) za 0.8 do 1.3 odstotne točke.

Povprečne nominalne obrestne mere so se povečale. Povprečne nominalne obrestne mere za kratkoročna posojila so bile v septembru letos za 2.8 odstotnih točk višje kot decembra lani, za dolgoročna posojila pa za 3.1 odstotni točki. Tudi povprečne nominalne obrestne mere za vezane vloge so se povečale. Na povišanje nominalnih obrestnih mer vpliva dvig temeljne obrestne mere (TOM) z mesečne ravni 0.5% (decembra 1996) na raven 0.8% (septembra 1997), pri čemer se temeljna obrestna mera sedaj izračunava iz povprečnih mesečnih stopenj rasti cen na drobno v zadnjih dvanajstih mesecih.

Relativna likvidnost gospodarstva, merjena z deležem sredstev gospodarstva na žiro računih v primerjavi s celotnimi sredstvi na žiro računih, je bila septembra letos (39%) nekoliko **slabša kot septembra lani** (39.9%). Poslabšala pa se je tudi relativna likvidnost javnega sektorja. V primerjavi s septembrom lani pa se je okrepila relativna likvidnost prebivalstva, ki je konec septembra letos znašala 40.7%, septembra lani pa 39.1%.

Na likvidnostne težave in slabo finančno disciplino opozarja tudi naraščajoče število pravnih oseb z blokiranimi žiro računi (neprekinjeno nad 5 dni). Septembra je bilo 7,878 takšnih podjetij in njihovo število se je v primerjavi z decembrom lani povečalo za 11%. Skoraj dve tretjini podjetij (z blokiranimi žiro računi) ima blokiran žiro račun več kot leto dni. Povprečni mesečni znesek je v prvih devetih mesecih znašal 74,390 milijonov tolarjev, kar je realno za okoli 3% več kot v enakem obdobju lani. Število zaposlenih v podjetjih z blokiranimi žiro računi se je letos postopno zmanjševalo. Septembra letos je znašalo 79,505 zaposlenih, kar je za 22% manj kot decembra lani, vendar še vedno dobrih 12% vseh zaposlenih. K številu zaposlenih v podjetjih z blokiranimi računi največ prispevajo podjetja predelovalnih dejavnosti, ki so v septembru letos zaposlovala 64.1% vseh zaposlenih v podjetjih z blokiranimi žiro računi. Njihov delež skupnega zneska blokacij pa je znašal 29.3%.

UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA:

APP (1996): Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 1996. Agencija RS za plačilni promet, Ljubljana

APP (1997): Zbirni podatki o blokacijah žiro računov, Agencija za plačilni promet, Ljubljana, oktober.

APP (1997): Statistični bilten, Agencija RS za plačilni promet, različne številke

Bole, V.(1997): Mehčanje proračunskih omejitev, Gospodarska gibanja, EIPF, št. 282, april, str. 23-42

BS (1997a): Bilten - Banka Slovenije, Ljubljana, september

BS (1997b): Nekateri kazalci tolarske in devizne likvidnosti (desetdnevni podatki). Banka Slovenije, Ljubljana, oktober

BS (1997c): Poročilo o nekaterih posojilih in vlogah bank za nebančni sektor, Banka Slovenije, Ljubljana, oktober.

BS (1997e): Cilji denarne politike Banke Slovenije za leto 1997. Prikazi in analize, Banka Slovenije - ARC, Ljubljana, junij 1997.

Business Monitor Int. Ltd. (1997): Eastern Europe Monitor, London, September

CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (1997): CPB Report, The Hague, September

Česen, T. (1997): Ocena kupne moči bruto domačega proizvoda na prebivalca v Sloveniji 1993-1997 in prognoza do leta 2005. Delovni zvezki ZMAR, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, št. 3, let. VI

Deutsche Morgan Grenfell (1997): Focus Eastern Europe, Economic & Financial Outlook, Frankfurt, September

Dun & Bradstreet Int. (1997): International Risk & Payment Review, Bucks, October

DIW (1997): Economic Bulletin, German Institute for Economic Research, Berlin, October

EC (1997a): The Community Economy in 1997-1999: Autumn 1997 Economic Forecasts. European Commission, Bruselj, October 1997

EC (1997b): Spring 1997 Economic Forecasts. European Commission, Bruselj, april 1997.

EIPF (1997): Gospodarska gibanja, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Ljubljana, različne številke

Euromoney (1997): World Economic Analysis. Special Report, September

GZS-SKEP (1997): Konjunktorna gibanja, SKEP - Služba za konjunkturo in ekonomsko politiko, let. 5, št.5., 15. september 1997.

IER (1997): Ocena tehnološke ravni industrijskih panog v Sloveniji (1.faza). Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, maj

IFO (1997): IFO Digest - A Quarterly Journal on Economic Trends in the Federal Republic of Germany, IFO Institut for Economic Research, Munich, Vol. 20, No. 3 (September)

IMF (1997): IMF Economic Outlook, International Monetary Fund, Washington, October

Investment bank Austria (1997): Equity Monthly, Vienna, September

Index of Economic Freedom (1997): 1997 Index of Economic Freedom. edited by Holmes, K.R., Johnson, B. T. and Kirkpatrick, M. Heritage Foundation and Dow Jones Co. New York.

LINK (1997): Project LINK World Outlook, Kuala Lumpur, September

MF (1997a): Memorandum o zahtevanih pogojih za financiranje javnega sektorja, Ministrstvo za finance, september.

MF (1997b): Bilance javnega financiranja, Ministrstvo za finance, Služba za analize in bilance javnega financiranja, različne številke

Mrak ,M. (1997): Investicijske potrebe v slovenski infrastrukturi, september.

Murn, A. (1997): Načrtovanje investicij v gospodarsko infrastrukturo in netržne dejavnosti ter njihovo financiranje. IB-Revija, št. 1-2, let. XXXI, str. 18-29.

NOMURA (1997): East European Monthly, London, October

OECD (1997): Economic Outlook, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris, June

Orazem, P. F. and Vodopivec, M. (1995): Winners and Losers in Transition. returns to Education, Expierience, and Gender in Slovenia. The World Bank Economic Review, Vol. 9, No. 2, pp. 201-230.

Predlog proračuna R Slovenije za leto 1997, Poročevalec Državnega zbora RS, št. 41, julij 1997

Shor, B. (1997): Nations in Transit 1997 Freedom Hause Rankings, Transition, World Bank, June, Vol. 8, Number 3

Usmeritve ekonomske politike na področju javnih financ in ukrepi nacionalnega varčevalnega paketa, Vlada RS, november 1997

ZMAR (1997): Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji s ciljno porjeksijo razvoja do leta 2001- Pomladansko poročilo 1997.

ZMAR (1997): Strategija R Slovenije za vključevanje v Evropsko unijo - Ekonomsko-socialni del, draft, oktober

WIFO (1997): Monatsberichte, Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung, Vienna, September

WIIW (1997): The Vienna Monthly Report, The Vienna Institute for Comparative Economic Studies, Vienna, September

Zakon o določitvi minimalne plače in načinu usklajevanja plač, Uradni list R Slovenije, št. 40, 4.julij 1997